

Новы Час

НЕ БОЙЦЕСЯ БЫЦЬ БЕЛАРУСАМИ

Стар. 3

КРЫЗІС НЕЛЬГА ЎПУСЦІЦЬ, ІМ ТРЭБА КАРЫСТАЦЦА

Фінансавы крыйзіс падараваў беларускім кампаніям шанец перагледзець падыходы ў вядзенні бізнесу. Да такіх высноў прыйшлі ўдзельнікі міжнароднай бізнес-канферэнцыі «Топ-менеджмент: сіла інавацый», якая адбылася ў Мінску.

Стар. 5

КОМПЛЕКС ПАДЗЕННЯ

Цяперашня Германія падзеленая паміж прыхільнікамі і апанентамі аднаго фільму...

Стар. 12

ЗЯМЛЯ ПАД БЕЛЫМІ СТОЛЯМИ

Асаблівасці беларускай культуры альтэрнатывных клубаў.

Стар. 15

ЧЫТАЙЦЕ
Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ

«ПРАЦЯГВАЮ СЛУЖЫЦЬ БЕЛАРУСІ»

7 снежня Радзіму Гарэцкаму спаўняеца 80 гадоў. Размову з вядомым беларускім вучоным і грамадскім дзеячам вядзе наш карэспандэнт Вольга Хвоін.

МЕРКАВАННЕ

ДЫЯЛОГ: ХАЛЯВЫ НЕ БУДЗЕ

Алег НОВІКАЎ

У рамках праграмы для журналістаў беларускіх незалежных СМІ ў Брусселе адбылося некалькі сустрэч з чыноўнікамі ЕС, якія вядуць таемныя перамовы з Мінскам. Яны таксама быў адным з удзельнікаў гэтай праграмы, і хацелася б падзяліцца з чытачамі «НЧ» сваімі ўражаннямі.

«Гэта не для друку. Маё імя не павінна фігураваць у ваших матэрыялах», — так звычайна пачынаюцца размовы з прадстаўнікамі апарату ЕС, якія адказваюць за перамоўны практэс з Мінском. Яны таксама ўпарты адмаўляюцца называць імёны людзей з прэзідэнцкай адміністрацыі, з якімі кантактуюць і вядуць экзыячныя гандалы, прадметы якога — свабода друку ў Беларусі, празрыстыя выбары, насы з вами грамадзянскія свабоды і г.д.

У выніку цяжка зразумець, дзе ў словах апаратчыкаў праўда, дзе палітычная рэклама, дзе асабістая раскрутка або імітацыя бурнай дзеянісці, звычайная дэмагогія, а дзе намер зліць у прэсу інфармацыю, публікацыя якой будзе мець эффект уплыву на апанентаў. Непразрыстасць перамоваў дае падставу для любых версій.

Такім чынам, мы маём фактычна зачынены дыялог ЕС—РБ, які паступова набывае сталы фармат. Мяркуючы па ўсім, не-калькі асабаў з абодвух бакоў рэгулярна сустракаюцца і аблікоўваюць стан рэчаў, выслушуваюць узаемны патрабавані. Вынікі кантактаў перадаюцца наверх, дзе фармуюцца павесткі для наступнай сустрэчы, у тым ліку межы магчымых саступак.

Прадстаўнікі зноў сустракаюцца, выслушуваюць адзін аднаго, спрабуюць знайсці кампроміс.

На што гэта Мінску? Дыпламаты ЕС адмаўляюцца наўпрост казаць пра матывы ўрадавых колаў РБ змяніць парадыгму дзяржаўнай мадэлі. «Самі падумайце», — кажуць яны. Праўда, некалькі разоў непрамым тэкстам яны намякнулі, што да перамоваў уладу падштурхоўвае адсутнасць легітимнасці і комплекс маргінальнасці ў прадстаўнікіў чыпрашаўшай беларускай палітычнай эліты, наступствы фінансавага крыйзісу, імперыялістичны амбіцыі Крамлю і немагчымасць мадэрнізаваць гаспадарку без заходніх інвестыцый.

На што гэта Захаду? З фрагментаў перамоў вынікае, што Мінск у прынцыпе готовы пашырыць люфт дэмакратыі. Кажуць, што існуе нават складзены ў Адміністрацыі спіс магчымых саступак, які быў перапраўлены кіраўніцтву ЕС. Змест спісу, аднак, не вядомы. Быццам там ёсць пункты праграмы перагляд прынятага закона пра СМІ, пашырэнне права на стварэнне і реґістрацыю няўрадавых арганізацый і дэмакратызацію выбарчага практэсу. Адзін раз суразмоўца заінтуюць нават пра датэрміновыя парламенцкія

выбары па новаму заканадаўству, якія пройдуть раней за прэзідэнцкія. Праўда, упэўненасці ў яго словам не прагучала.

Чаго ўжо дабіўся Захад? Калі мова ідзе пра дыялог, чыноўнікі ЕС выглядаюць шчаслівымі як дзеці. Нарэшце, як яны кажуць, іх рэплікі на адрас Карла Маркса, 38 маюць хату б нейкую сталую рэакцыю і хоць які канструктыўны адказ. Прычым некаторыя патрабаванні Захаду часткова выконваюць. Акрамя вызвалення палітычных вязняў, напрыклад, дыпламаты ЕС прыпісваюць сабе і апошнюю лібералізацію на рынку прэзы (вяртанне газет «Наша Ніва» і «Народная Воля» ў кіескі і падпісныя каталогі). Праўда, пры гэтым прызнаюць, што зменаў дабіцца было не проста.

Што на гэты момант атрымаў Мінск? Мінск, здаецца, пакуль нічога не атрымаў, аднак патэнцыйна можа атрымаць вельмі шмат. Паваротнай датай тут, мяркуючы па ўсім, будзе 3 снежня. У гэты дзень ЕС агучыць пачатак новай праграмы «Усходніе ўсходніе партнёрства». Праект будзе прапанаваны блоку краін былога СССР: Украіне, Малдове, Беларусі, Грузіі, Арменіі і Азербайджану. Генеральная задача праграмы — стварыць на перыфе-

ры ЕС стабільныя палітычныя прадказальныя рэжымы, якія хадзяць б фармальна, як Азербайджан, прытымліваючы дэмакратычных стандартоў і не паводзяць сябе так правакацыйна, як Беларусь.

Праграма будзе ўключыць такія пункты, як паслабленне відавага рэжыму з ЕС, стварэнне з ЕС зоны вольнага гандлю, рэгіянальнае супрацоўніцтва, дапамогу ў рэформе заканадаўства, якое зробіць краіну прывабнай для інвестараў з ЕС. Аб'ём праграмы фінансавай падтрымкі для Беларусі ў выпадку далучэння да праграмы можа вырасці ў дзесяці разоў.

Па словам чыноўнікаў ЕС, Мінск папярэдне ўжо пагадзіўся на ўдзел у практэсе. Прычым Масква, якая быццам ведае пра планы ЕС, не супраць. Калі ўсё пойдзе добра, то падпісанне пагаднення адбудзеца ў сакавіку наступнага года ў Чэхіі, якая на той час будзе выконваць функцыі старшины ЕС.

На пытанне пра тое, ці магчымы візіту Прагі Аляксандра Лукашэнкі, не прагучала адназначнага адказу, аднак у ЕС лічаць, што такі асабісты кантакт у выпадку праграмы дыялогу ў пэўны час будзе патрэбны. На жаль, вельмі

шмат рэчаў у Беларусі залежаць ад волі канкрэтнай асобы.

P.S.: Присутныя на падобных сустрэчах беларускія журналісты, якія ведаюць кошт абіцанням роднай улады, са скептычнай усмешкай успрымалі мажорную рыторыку ўсходніх чыноўнікаў. Адзін з удзельнікаў праграмы ўзгадаў, як у свой час «Народная Воля» была пазбаўлена права друкавацца ў Беларусі літаральна за 15 хвілін (столькі спатрэбілася прэзідэнцкаму чыноўніку, каб патэлефанаваць усім беларускім тыпаграфіям і даць адпаведныя інструкцыі). «Якія гарантыві, што падобнае не пайтрышца, калі ваш дыялог нечакана затармозіцца?» — спыталі журналіст. У адказ еўрапейцы пачалі пераконваць, што за апошнія гады больш-менш вывучылі логіку паводзін беларускага рэжыму. «Мы адмінілі санкцыі для Мінску роўна на шэсць месяцаў. Засталося чатыры. Калі не будзе праграсу, усё будзе як раней», — запісніў дыпламат.

І дадаў беларускі народны фразалягізм: «Халявы не будзе». Хочацца спадзявацца на лепшае. Аднак непрыемнае адчуванне таго, што твой лёс вырашаючы за цябе іншыя, усё роўна з'яўліўся.

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, ЛЮДЗІ

2

▼ НАВІНЫ РЭГІЁНАЎ

БАБРУЙСК

3 28 лістапада па 4 снежня ў Бабруйску пройдзе Міжнародны фестываль нацыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, прымеркаваны да 200-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры.

Пра гэта паведаміі першы намеснік міністра культуры Уладзімір Рылатка 25 лістапада на прэс-канферэнцыі ў Мінску.

Арганізаторамі фестывалю выступаюць Міністэрства культуры, Магілёўскі аблвыканкам і Бабруйскі гарвыканкам. Фестывальная праграма ўключае выступленні 12 калектываў з Беларусі, Расіі, Украіны, Малдовы і Латвіі, якія пройдуць на сцэне Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя В. Дуніна-Марцінкевіча і Палаца мастацтваў.

Фестываль адкрыцца спектаклем «Каласы пад сярпом твайм» паводле рамана Уладзіміра Караткевіча ў пастаноўцы Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі.

29 лістапада ў межах фестывалю ў Тэатральным скверы Бабруйска будзе адкрыты помнік В. Дуніну-Марцінкевічу. Апрача таго, падчас фестывальнага тýдня пройдуць паказы інсцэніровак беларускай класікі, створных аматарскімі тэатрамі Магілёўскай вобласці, адбудзеца прэзентацыя праекта «Пуцявінамі перакананага асветніка, адметнага драматурга, таленавітага акцёра».

БЯРОЗАЎСКІ РАЁН

Ва ўрочышчы Смалярка Бярозаўскага раёна 23 лістапада адкрыты памятны знак ахвярам Халакоста.

Як паведаміі старшыня Брэсцкага гарадскога гарбрэйскага грамадскага аб'яднання «Брыські» Барыс Брук, манумент усталяваны на месцы гібелі гарбрэй — вязняў Бярозаўскага гета, дзе ў 1942 годзе фашисты расстралілі больш за 3 тысячи чалавек. На чорным гранітным камні, што паставілена на пастаменце, надпіс на трох мовах — беларускай, англійскай і іўрыце абытим, што помнік устаноўлены ў памяць ахвяраў нацызму.

Як зазначыў Б. Брук, у цырымоніі адкрыцца памятнага знака ўзялі ўдзел прадстаўнікі мясцовай улады, рэспубліканскіх гарбрэйскіх арганізацый, брэсцкай і пінскай гарбрэйскіх абышын, гісторыкі, мясцовыя насељніцтва, а таксама стваральнікі і кіраўнікі фонду Лазарусаў (Вялікабрытанія) Майкл і Даяна Лазарусы, афіцыны прадстаўнікі дабрачыннай арганізацыі «Джойнт» у Беларусі Ёні Леферт, генеральны консул генеральнага консульства Польшчы ў Брэсце Яраслаў Ксёнжек.

«Эты манумент — яшчэ адно ўзвекавечанне памяці ахвяраў Халакоста на тэрыторыі Брэсцкай вобласці, дзе фашисты знішчылі больш як 250 тысяч гарбрэй — падкрэсліў Брук. — Пра гэту трагедыю ў рэгіёне нагадваюць звыш за 40 помнікаў і памятных знакаў. Памятны знак ва ўрочышчы Смалярка выраблены на сродкі фонду Лазарусаў, добраўпарадкаванне тэрыторыі — жыхароў Бярозы Аліка і Галіны Арсланавых».

ГОМЕЛЬ

У Гомелі 23 лістапада прайшоў «круглы стол» з удзелам спецыялістаў у галіне атамнай энергетыкі «Антыйядзерны лікбез».

Мэта мерапрыемства — ліквідацыя некампетэнтнасці ў сферы атамнай энергіі і ўплыву АЭС на прыроду і чалавека, аргументаванне пазіцыі праціўніка будаўніцтва атамнай электрастанцыі ў Беларусі. З дакладамі на гэту тэму выступілі ініцыятары стварэння руху «Вучоныя за бяз'ядзерную Беларусь» доктар тэхнічных навук Георгій Лепін і кандыдат тэхнічных навук Юрый Варонежцаў.

Разважаючы аў планах кіраўніцтва Беларусі па будаўніцтве АЭС, Варонежцаў падкрэсліў, што «кашэнне ахвяраў будаўніцтве атамнай электрастанцыі — гэта рашэнне, якое мяжуе са злачынствам». Свае слова вучоны аргументаваў данымі навуковых даследаванняў аў упłyve радыяцыі на экалогію і здароўe чалавека, у прыватнасці, беларусаў, якія жывуць на забруджаных тэрыторыях. Ю. Варонежцаў нагадаў, некалькі скажонак была інфармацыя аў упłyve радыяцыі на арганізм чалавека, якія даходзілі да людзей пасля аварыі на ЧАЭС.

Георгій Лепін выказаў меркаванне, што ў Беларусі няма спрыяльных фактараў для будаўніцтва АЭС, такіх, напрыклад, як наяўнасць спецыялістаў, сродкі для будаўніцтва і эксплуатацыі, згода народа, магчымасць арганізацыі захоўвання радыяктычных адходаў. Пацвярдженне тэзісам выступлення Г. Лепіна ўтрымлівалася ў яго кнігах «Мірны атам» — злы жарт атамшчыкаў» (у саўтарстве з Іванам Смолярам) і «Чарнобыльская мазаіка».

► СПРАВА

БАРАЗЕНКУ БУДУЦЬ СУДЗІЦЬ

Працэс над Аляксандрам Баразенкам, які прызначаны на панядзелак, 8 снежня, адбудзеца ў судзе Цэнтральнага раёна Мінска. Пра гэта паведаміў БелААН яго адвакат Павел Сапелка.

Судзіць Аляксандра будзе Наталля Вайщаховіч. Раней меркавалася, што працэс будзе весці суддзя Валерый Есьман, аднак яго імя згадана Аляксандрам Лукашэнкам на нарадзе па барацьбе з карупцыяй 13 лістапада.

Баразенка з'яўляецца фігурантам «справы чатырнаццаці». За ўдзел у акцыях пратэсту прадпрымальнікаў зімой 2008 года іншыя фігуранты гэтай справы — Аляксей Бондар, Арцём Дубскі, Міхаіл Пашкевіч, Павел Вінаградаў, Міхаіл Крываў, Аляксандар Стральцоў, Аляксандар Чарнышоў, Таццяна Цішкевіч і Міхаіл Субач — прыгавораны да амежавання волі на два гады безнакіравання ў папрачычную установы. Антон Койпаш і Уладзімір Сяргееў аштрафаваны на 100 базавых велічыняў.

Непаўнагодзінны Максім Даушук прыгавораны да 1,5 года абме-

жавання волі, Андрэй Кім — да пазбаўлення волі на 1,5 года з адбываннем пакарання ў калоніі агульнага рэжыму на падставе двух артыкулаў: гвалту да чыненні да супрацоўніка міліцыі і ўдзел у групавых дзеяннях, якія парушаюць грамадскі парадак. 20 жніўня Кім быў вызвалены ў адпаведнасці з указам презідэнта аб памілаванні.

Баразенка знаходзіцца ў следчым ізалятары № 1 па вуліцы Валадарскага ў Мінску. Активіст аўтаву галадоўку ў знак пратэсту, аднак адвакат здолеў пераканаць яго спыніць гэту акцыю.

► ПАДРАБЯЗНАСЦІ

У ЧАЦВЁРТЫ РАЗ — НА РЭГІСТРАЦЫЮ

Актывісты руху «За Свабоду» ў чацвёрты раз падалі дакументы ў Міністэрства юстыцыі Беларусі на рэгістрацыю грамадскага аб'яднання. Пра гэта БелААН паведаміў намеснік старшыні руху Юрый Губарэвіч.

У заяве гаворыцца, што асноўнай мэтай праваабаронча-асветнага грамадскага аб'яднання «Рух «За Свабоду» з'яўляецца абарона правоў і свабод чалавека, зафіксованых у Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і міжнародных дакументах па правах чалавека, а таксама інфармаванне грамадзян у гэтай сферы.

Рашэнне аб стварэнні грамадскай арганізацыі было прынята 23 кастрычніка 2008 года ў Магілёве на ўстаноўчай канферэнцыі грамадскага аб'яднання «Рух

«За Свабоду». У канферэнцыі ўзялі ўдзел больш за 70 чалавек з розных рэгіёнаў краіны. Яны зацвярдзілі статут і сфармавалі кіруючыя органы аб'яднання. Старшынёй абраны Аляксандар Мілінкевіч. Віктар Карняенка і Юрый Губарэвіч сталі яго намеснікамі.

Гэта ўжо чацвёртая спроба зарэгістраваць аб'яднанне. Двойчы ў 2007 годзе і адзін раз у 2008

годзе Міністэрства адмаўляў у рэгістрацыі. Афіцыйнымі прычынамі былі прэтэнзіі да фармулёвак статута, а таксама той факт, што адна з устаноўчых канферэнцый аб'яднання праводзілася з парушэннямі закона «Аб масавых мерапрыемствах» у Рэспубліцы Беларусь». Аргкамітэт спрабаваў апратэставаць рашэнні Міністэрства юстыцыі ў Вярховным судзе, але безвынікова.

▼ ГРАМАДЗЯНСКАЯ СУПОЛЬНАСЦЬ. ПАДЗЕІ ТЫДНЯ

ПРА РАТУШУ СКЛАДАЮЦЬ КНІГІ

МАГІЛЁЎ. У адноўленай Ратушы 23 лістапада адбылася прэзентацыя кнігі «Магілёўская ратуша. Гістарычны лёс і адраджэнне» з удзелам аўтараў і рээзінэнтаў Алеся Агеева і Алега Трусава, Iгара Марзалюка і Iгара Пушкіна. Мерапрыемства арганізавалі Цэнтральная гарадская бібліятэка імя Карла Маркса, Музей гісторыі Магілёва і Магілёўская гарадская арганізацыя ТБМ. Гасцімі імпрэзы сталі калі ста магілёўцаў.

ГЕРОЙ УРУБЛЕЎСКІ Ў ДРУЗЕ

ГРОДНА. На адным з дамоў па вуліцы Урублеўскага яшчэ ў савецкія часы была ўсталявана мемарыяльная дошка ў гонар героя вызвольнага паўстання 1863 года. Падчас рэстаўрацыі дома дошку быў знятая і апынулася ля сцяны будынка побач з кучай друзу. Жыхары дома сталі выказываць занепакоенасць такім стаўленнем да гістарычнай памяці. Тады будаўнікі скавалі дошку ў гаспадарчае памяшканне. Аднак пасля заканчэння рамонту будынка дошку не вярнулі на былога месца. Майстар мясцовага ЖЭСа Алену Брушевіч і будаўнікі сцвярджают, што дошку ўсталяваць на дому практычна не магчыма, бо яна вельмі цяжкая. Між тым, жыхары дома, абураныя паводзінамі дробных чыноўнікаў, звярнуліся да мясцовых уладаў.

ГІСТАРЫЧНАЯ СПАДЧЫНА ВЁСКІ

ДВАРЭЦ. ДЗЯТЛАЎСКІ РАЁН. Лекцыя, прысвечаная гістарычнай спадчыне вёскі, адбылася ў мясцовай сярэдняй школе. У сцярэчы прымалі ўдзел старшыня Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры Антон Астаповіч, загадчык аддзела Нациянальнага гістарычнага архіву Беларусі Зміцер Яцкевіч і каардынатор кампаніі «Будзьма!» Iгар Лялькоў.

Асноўная частка дакладаў была прысвечаная тром мясцовым архітэктурным помнікам: неабарочнаму касцёлу, царкве XIX стагоддзя, а таксама руінам вадзянога млына, гісторыі іх пабудова і функцыянування. Падчас сустрэчы адбыўся невялікі канцэрт з удзелам мясцовага гісторыка-патрываўчнага клубу «Спадчына», у які ўваходзяць дзеци 10–12 гадоў.

Напрыканцы сустрэчы было ўрачыстае ўшанаванне памяці пайстаницы 1830–1831 годаў у вёсцы Парэчча, на радзіме Міхала Валовіча. Тут у 2003 годзе мясцовымі актывістамі быў узведзены помнік легендарнаму беларускаму змагару.

ПАДМУРАК ПОМНІКУ ДУНІНУ-МАРЦІНКЕВІЧУ

СВІР. МЯДЗЕЛЬСКІ РАЁН. Закладзены падмурак помніку Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу на Мядзельшчыне. Ініцыятарам ушанавання знамітага беларускага творца выступілі мясцовыя краязнаўца Іван Драўніцкі. Яго падтрымалі мясцовыя прыхільнікі даўніны і беларускасці, а таксама мастак Алеся Цыркуноў. У апошні час да гэтай ідэі прыхільна пастаўліся мясцовыя ўлады.

ІДЭОЛАГІ ДАЛІ ДАЗВОЛ

ЛІДА. Навучэнцы каледжа, у большасці сваёй будучыя педагогі, у межах дзеянісці гарадской арганізацыі ТБМ наладзілі выпуск бюлетэня «Прадмова», дзе распавядаюць пра свае праблемы, захапленні, інтарэсы. Частку першага нумара распавяждзілі сярод удзельнікаў нарады ідэалагічных працоўнікоў раёна. Тыя нечакана ўхвалілі бюлетэнь, пасля чаго яго выдаўцы сталі адкрыта распавяждваць сваю працу ў горадзе і раёне.

Падрыхтаваў Язэп Палубята

ВІЗІТ

НЕ БОЙЦЕСЯ БЫЦЬ БЕЛАРУСАМІ

Вольга ХВОІН

Візіт у Беларусь айца Аляксандра Надсана — значная падзея для беларускага свету, які прытымліваеца нацыянальных духоўных каштоўнасцяў. Айцец Аляксандр Надсан з'яўляецца апостальскім візітатаром для беларусаў ва ўсім свете. Падставай яго для прыезды на радзіму сталася святкаванне юбілею — 50-годдзя святарскага пасвячэння.

Кароткі візіт у Беларусь айца Аляксандра Надсана быў насычаны сустрэчамі: наведванне Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Нацыянальнай бібліятэкі, сустрэчы з журналістамі, вернікамі, сябрамі. У касцёле св. Сымона і Алены адбыўся ўрачысты вечар, на якім прадстаўнікі грамадскасці мелі магчымасць павіншаваць Аляксандра Надсана з 50-годдзем яго святарскай дзейнасці.

«Пашлі беларускаму народу ахварніх слугаў сваіх, якія праўдным, сумленным і мудрым жыхцем і дзейнасцю вялікія да лепшай долі. Дай нам святое духавенства. Блаславі нашыя сем'і, каб у кожнай з іх дబалы бацька і

Даведка:

Аляксандар Надсан нарадзіўся 8 жніўня 1926 года ў мястэчку Гарадзея недалёка ад Нясвіжа. Скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю, дзе вучыўся на матэматыка. У 1944 годзе ён пакінуў Беларусь, пэўны час партызану ў Францыі, потым уступіў у войска Андэрса пад Брытанскім камандаваннем. Пасля вайны Надсан застаўся ў Англіі, дзе пасплюхова скончыў матэматычны факультэт Лонданскага ўніверсітэту. 23 лістапада 1958 года з навуковай ступенню магістра багаслоўя Аляксандр Надсан прыняў святарскую пасвячэнне. З 1966 года Аляксандр Надсан кіраваў школай-інтэрнатам імя Кірылы Тураўскага пры Беларускай каталіцкай місіі для хлопчыкаў з беларускіх сем'яў розных веравызнанняў з краінаў Заходняй Еўропы. У 1971 годзе ў Лондане адкрылася беларуская бібліятэка імя Скарыны, і а. Аляксандар стаў яе нязменным кіраўніком. Пры бібліятэцы працуе музей, прысвечаны гісторыі Беларусі. У 1981 годзе а. Аляксандар стаў Рэктарам Беларускай каталіцкай місіі ў Вялікабрытаніі, а неўзабаве і Апостальскім візітатаром для беларусаў-каталікоў замежжа.

ахварнія маці, злучаныя шчырай і святой любоўю, выхоўвалі табе на славу, а бацькаўшчыне на карысць сваіх дзетак. Асаблівую ласку дай моладзі, каб яна атрымала глыбокое хрысціянскае ўзгадаванне і вырасла на карысных сыноў і дачок святога народу. Блаславі нашыя

дачанская дастаткі, не дай згінуць марна тым талентам, якія ты паслаеш у наш народ, але дай ім свабодна развівацца табе на славу і ўсяму людству на карысць», — гэта ўрывак з малітвы за беларускі народ, якую напісаў айцец Аляксандар. З яе і пачаліся віншаванні.

Старшина грамадскага аб'яднання «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны» Алег Трусаў падкрэсліў: «Такія людзі, як айцец Аляксандар, нараджаюцца ці не раз на сто гадоў. Яго святарская і навуковая дзейнасць, стварэнне ў Лондане выдатнай бібліятэкі, царквы, музею заслугоўваюць найвышэйшай хвалі.

«Не многім у жыцці Бог дае магчымасць, калі падзея асабістая становіца падзеяй народу, — адзначыў паэт Генадзь Бураўкін. — Я вельмі рады, што Бог нам і Вам дае магчымасць адзначыць свой святарскі юбілей на роднай зямлі. Вы гэта заслужылі, бо Бог нічога проста так не дае. Вы выдатны ўзор іншаслівага ѹяднання: як служыць Богу праз служэнне Беларусі, і як служыць Беларусі праз служэнне Богу. Гэта сапраўды святая справа, і ў Вас гэта атрымалася».

Сам айцец Аляксандр Надсан сказаў, што для яго вельмі важна сустрэць угодкі свайго пасвячэння ў Беларусі: «Хрыстос прыйшоў на зямлю, каб служыць людзям. Гэтак жа і святары служаць людзям, а не ім служаць людзі. І кожны чалавек для святара дарагі. Але як кожны чалавек, святар мае Бацькаўшчыну, якую яму найблізьшы дарагая, як і людзі, якія на ёй жывуць. На Захадзе яшчэ многія не зразумелі, што існуе такі народ, як беларусы. Мы ўспрымаємся як частка Расіі. Гаворыць: «Чаго яны хочуць? Нейкай свободы, ідэнтычнасці, неза-

лежнасці...» Нават калі размова ідзе пра свабоды чалавека, да гэтага асцярожна адносяцца. Для іх галоўнае — эканамічны прагрэс, матэрывальнае багацце».

Нешта падобнае адбываецца і з эмігрантамі-беларусамі, якія прыязджаюту ў Вялікабрытанію. «Тыя, хто са старой хвалі, гэта людзі, якія хацелі быць беларусамі, але ім не было месца ў Беларусі. Такіх засталося мала, — расказвае Аляксандр Надсан. — У новай хвалі эміграцыі прапажаюць людзі, якія з'ехалі з эканамічных прычынаў. Для іх нацыянальныя пытанні на другім плане. Ёсьць і тыя, хто, напрыклад, закахаўся, ажаніўся. Яны з большшага застаюцца беларусамі, але такіх цяпер мала».

Сённяшній Беларусі айцец Аляксандр Надсан амаль не бачыў — усе яго дні былі запоўнены сустрэчамі. Але сякімі-такімі ўражаннямі падзяліўся: «Мяне возяць з аднаго месца ў другое. Вялікі горад, многа машын, снегу. Уражвае расейшчына, якая паўсюль. Замнога. Але я цешуся, што большасць з маладых людзей, якія прыходзяць на сустрэчы са мною, беларускамоўныя. Думаю, іх не вельмі многа пакуль. Але пачатак добры».

На развітанне беларускіх святар у замежжы, які праз усё жыццё працэс павагу і любоў да сваіх вытокав, пажадаў сваім суйчыннікам, «каб яны не бяліся паказваць, што ёсць менавіта беларусамі, а не кім іншым».

▼ ТЫДНЁВЫ АГЛЯД

ФІГАВАЯ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ

Сяргей САЛАЎЕУ

Апошнія падзеі па збліжэнні Беларусі з Захадам і па лібералізацыі палітычнай мадэлі выглядаюць на тое, што ўлада спрабуе прыкрыць свае заганы і «прычынныя месцы» фігавым лісцікам. Дарэчы, і слова «прычынныя» тут дарэчы. Улады спрабуюць паказаць адлігу, ліквідуючы толькі наступствы сваёй ранейшай палітыкі, а не прычыну.

З высокага дазволу Адміністрацыі презідэнта газета «Народная воля» на тыдні здолела заключыць дамовы з «Белсаюздрукам» і «Белпоштой» на распаўсюджванне выдання праз рознічную сетку кіёскай і па падпісцы. Таксама заключана дамова на друкаванне газеты ў сталічным Беларускім Доме друку. Раней выданне друкавалася ў Смаленску. «На наступным тыдні газета ў кіёсках «Белсаюздруку» будзе жалезна», — алтыністична заяўіў галоўны рэдактар гэтай газеты Iosif Сярэдзіч.

Газета «Наша ніва» падпісала да- гавор на распаўсюджванне толькі

з «Белпоштай», паведаміў шеф-рэдактар выдання Андрэй Дынько. Гэта значыць, што падпісны індэкс выдання ўніяцца ў канец падпіснога каталога ад рукі на кожным паштовым аддзяленні.

За калег можна парадавацца. Аднак ці значыць гэта тое, што ў дачыненні да CMI надышла нейкая адліга і лібералізацыя? Ці значыць гэта тое, што ўлады выканалі адно з патрабаванняў Еўрасаюза? Безумоўна не. Гэта фігавы лісток, якім улады спрабуюць прыкрыць свае нежаданне выконваць патрабаванні ЕС у поўным аб'ёме.

У патрабаваннях Еўропы ясна сказана: «забесцячыць роўныя умоў працы сродкай масавай інфармацыі». Роўныя умоў — гэта не допуск у сістэму распаўсюдзу двух асбона ўзятых газет. Гэта допуск да распаўсюдзу на роўных правах усіх газет, гэта роўны доступ да кінці інфармацыі, роўныя умоў акредытацыі і рэгістрацыі для ўсіх, без падзелу журналістаў на «чэсных» і «нечэсных». А пакуль: дзве газеты ў распаўсюдзе і падпісцы, а астатнія — больш за два дзесяткі, — як сядзелі ў рэзерваваць, так і будуць сядзець. Утым ліку «НЧ». Літаральна пару тыдняў таму рэдакцыя газеты атрымала чарговую, чацвёртую запар, адмову на распаўсюд праз «Белпошту» і «Белсаюздрук». Хіба гэта роўныя умоўы?

Невядома, чому кіраўнік дэлегацыі Еўрапарламента па сувязях з Бела-

руссія Яцэк Пратасевіч называў гэта «вельмі важным сігналам з Мінска, які сведчыць пра сур'ёзнасць намераў папяшыць адносіны з ЕС». Бы калі няма роўных умоў працы, то як дазволілі — так і забараніць могуць.

Выказаў на тыдні гатоўнасць да таго, «нанатэхнагалагічнай лібералізацыі» нават Аляксандр Лукашэнка. «Калі Еўрасаюзу і амерыканцам так гэтага хочацца і яны гатовыя нешта прапанаваць нам узамен, мы прыбярэз з Крымінальнага кодэкса артыкул пра паклёт», — заяўіў Аляксандр Лукашэнка 24 лістапада ў інтэрв'ю агенцтву «Франс Прэс».

Ізоў жа, звыклы прыём, неаднаразова «адкатаны» на перамохах па газу з Расіяй: «Вы нам пра Фому, мы вам пра Ярому». Еўрасаюз патрабуе «выключэння з Крымінальнага кодэкса тых артыкулаў, што тычацца кримінальнага пераследу за грамадскую і палітычную дзеянасць». Найперш, гэта артыкул 193-1 Крымінальнага кодэкса, які прадугледжвае да трох гадоў зняволення за дзеянасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі, а не «артыкул пра паклёт». Тым больш, што для ўнісення зменаў у кодэксе трэба як мінімум разглядзіць гэта пытанні юр'еўскага прафесійнага арганізацыі.

Прычым такі фігавы лісцік быў характэрны на мінулым тыдні не толькі для сацыяльна-палітычнага жыцця краіны, а ўтым ліку і для эканамічнага, што значна горш. Перавага мадэлі развіцця Беларусі дазваляе ў вялікай ступені нейтралізаваць негатыўныя ўплывы сусветнага фінансавага крызісу на эканоміку. Пра гэта Аляксандр Лукашэнка заяўіў 25 лістапада на нарадзе

з актывам Віцебскай вобласці. Пры гэтым кіраўнік дзяржавы сказаў: «Мы не можам адгарадзіцца «жалезнай заслонай» ад гэтых з'яў і павінны ўлічаваць іх у сваёй працы». Прэзідэнт зазначыў, што няпростая фінансавая сітуацыя, якая склалася ў свеце, у меншай ступені закранула Беларусь.

Ці зноў прэзідэнт стварае «кроплі туману» перад вачымі грамадзян, ці сапраўды ў гэта верыць — сказаць цяжка. Можа, яму нешта і не кажуць. Но як можна сцвярджаць, што крызіс «у меншай ступені закрануў Беларусь»? Па ўсіх сایтах (вось ім і моц інтэрната!) прайшла інформацыя пра тое, што на прымесовых прадпрыемствах Беларусі створаны антыкрайсныя камітэты. Пра гэта паведаміў генеральны дырэктар Цэнтра стратэгічнага развіцця «Маркетынгавыя сістэмы» Анатоль Аканцінаў. Прычым, па ягоных словаў, камітэты створаны па распараджэнні Міністэрства прымесовасці!

І яшчэ штрых «лібералізацыі». Сябры Аб'яднанай грамадзянскай партыі (АГП) Віктар Падчыненка і Уладзімір Ларын папрасілі палітычнага прытулку ў Бельгіі і Галандыі. Як паведаміў лідэр АГП Анатоль Лябедзька, Падчыненка быў кандыдатам у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў на мінулых выбарах у парламент, а Ларын — кіраўніком яго выбарчага штаба. Цяпер Падчыненка знаходзіцца ў Антверпене, а Ларын — у Амстэрдаме.

Гэта яшчэ адзін адказ на пытанне, ці ёсць у Беларусі лібералізацыя. Калі актыўныя людзі прымаюць вымушанае раашэнне пакінуць краіну і прасіць прытулку — гэта шмат пра што гаворыць.

► СПРАВА

ARCHE АБВІНАВАЦІЛІ Ў ЭКСТРЭМІЗМЕ

Генадзь КЕСНЕР

Упраўленне КДБ па Брэсцкай вобласці прызнала экстремісткім летні (№ 7–8) нумар незалежнага часопіса «ARCHE» — адзінага беларускага выдання, запрошанага ў сетку ёўрапейскіх інтэлектуальных часопісаў «Eurozine», аўтарам якога з’яўляюцца вядомыя ў Беларусі і ў свеце філософы, гісторыкі, літаратары.

Амаль дэтактыўная гісторыя з часопісам «ARCHE» пачалася яшчэ 24 кастрычніка, калі адзін з аўтараў выдання вёз дзесяць асобнікаў польскім падпісчыкам. Брэсцкая мытнікі на чале з Рэнатай Нядбаевай канфіскавалі часопіс. Нядбаева тады выказала прыватнае меркаванне, што гэты нумар «ARCHE» шкодзіць нацыянальным інтарэсам Рэспублікі Беларусь. Рэдакцыя часопіса накіравала запыт як у Брэсцкую мытню, так і ў Дзяржаўны камітэт Сяргея Барысюка прыйшоў адказ. Сутнасць яго зводзілася да таго, што затрыманне часопіса было правамернае, матэрыйлы нумара былі накіраваныя на экспрэзыў ў Брэсцкое ўпраўленне КДБ, якое пасля хадайнічала перед судом Маскоўскага раёна абласнога цэнтра аб прызнанні

нумара экстремісткім і абытоўнікам.

«ARCHE» сёлета святкаў дзесяць гадоў, і выйшаў нумар на тысячу ста старонак, для штомесячнага выдання гэта вельмі шмат. Ён выйшаў у колеры, гэта, магчыма, і з біліх іх з панталыку, яны, відаць, думалі, што гэта нейкай замежнай падрыўной літаратурой, хоць нумар абсалютна легальна быў надрукаваны ў мінскай друкарні, — пракаментаў галоўны рэдактар часопіса Валеры Булгакаў.

Што да зместу нумара, то ён быў прысвечаны пераважна гісторыі Беларусі да ў'яднання з Расійскай імперыяй у 1795 годзе, і толькі калі сарака старонак — багучым палітычным падзеям, напрыклад, перадвыбарчай сітуацыі ў краіне (каментар палітолага Вітала Сіліцкага), «кругламу сталу» па выбуку ў Мінску 4 ліпеня і інш.

«У якасці правакацыі на пункту гледжання КДБ можна трактаваць публікацыю кінакрытыка Андрэя Расінскага — рэцензію на фільм Анджэя Вайды «Катынь», дзе чэкісты і фашисты ставяцца ў адзін шэраг, паказваючы іх злавесная антыгуманная сутнасць, і ў гэтым сэнсе сведчанне ці прароцтва Андрэя Расінскага бліскуча пацвердзілася», — мяркуе рэдактар выдання.

Валера Булгакава непрыемна ўразіла фармулёўка высокага

чыноўніка адносна лёсу сканфіскаваных асобнікаў «ARCHE»: «Барысюк, намеснік старшыні Мытнага дзяржкамітэту, так і напісаў: «журнал будзе отправлен на уничтожение». Сам гэты выраз нагадвае сапраўды нейкія змрочныя таталітарныя часы».

Па словам намесніка старшыні Беларускай асацыяцыі журналістаў Андрэя Бастунца, пытанне аб знатчэнні асобнікаў часопіса мусіць вырашыць толькі суд. «Пакуль што суды дублявалі заходы КДБ у тым выпадку, калі справа даходзіла да разгля-

ду, — адзначае юрист.

— Але ў апошнія часы ў Гродзенскай вобласці некалькі разоў суды на працэсualных падставах адмаўляліся разглядаць гэтыя пастановы КДБ. Таму вельмі цікава, як гэта спраўва будзе развівацца надалей».

Як лічыць Андрэй Бастунец, такія дзеянні спецслужбай магчымыя толькі «дзяякуючы» пэўным адметнасцям некаторых беларускіх заканадаўчых актаў: «Гэта, на мой погляд, дэмантруе вельмі гутаперчавы характар вызначэння экстремізму, што знаходзіцца ў законе «Аб супрацьдзеянні экстремізму», які дазваляе адносіць да экстремісткай дзеянасці ўсё — нават маніторынгава-аналітычныя даклады праваабаронцаў, канцэртныя выступы

і фільмы, якія займаюць першыя месцы на міжнародных фестывалях. Гэта праявы хваравітай актыўнасці Камітэта дзяржаўнай бяспекі».

Старшыня Саюзу беларускіх пісьменнікаў Алесь Пашкевіч некалькі разоў быў сведкам подобных калізій, «калі на мытні адбываюцца ператрусы, калі мытнік альбо службовец памежных войскаў наструньяваецца, чырвоне і пачынае перабіраць, перагортваць наогул книжкі, напісаныя па-беларуску, беларускамоўныя выданні».

«На сёння, на жаль, для некоторых беларускай кніга наогул з'яўляецца своеасаблівай бомбай, па-іншаму не скажаш, — адзначае Алесь Пашкевіч. — Калі чалавек вязе кантрабанду — тытунъ, гарэлку ды іншыя, мытня і памежныя войскі не так «пранікнёна» ставяцца да гэтага. Калі чалавек вязе асобнікі беларускамоўных кніг, для тых, хто стаіць на варце, гэта значыць, што чалавек «нацыянальна свядомы», і здараліся нават анекдатычныя выпадкі: аўтара кнігі просіць расказаць, пра што гэтая кніга. Часопіс «ARCHE», і гэта не сакрэт, — адзін з першых часопісаў, якія займаюць не толькі культурніцкую, літаратурную, але і грамадска-палітычную нішу, ён друкуе аналітычныя, публіцыстычныя артыкулы. Гэта не першы момант, калі не-пасрэдна да часопіса «ARCHE» ва ўладаў былі пэўныя запытанні, і ён трапляў пад пераслед. А паколькі часопіс выдаецца і друкуе ўзяліна, не парушае заканадаўства, і на той момент нумар выдання не быў пад пераследам, на маю думку, ніводны дзяржаўны чыноўнік не мае права паставіць яго ці ягоную добранадзеянасць — нядобранадзеянасць пад сумнеў».

Тым часам галоўны рэдактар «ARCHE» Валеры Булгакаў не выключае, што яму давядзеца звязаны з аўтаром выдання ў іншых ёўрапейскіх краінаў з заклікам распачаць кампанію салідарнасці з ягоным выданнем.

► ПРАЕКТ

«ВАРШАЎСКІ МОСТ» — ВАНДРОЎКІ Ў ЧАСЕ І ПРАСТОРЫ

«Варшаўскі мост» — налева Польшча, направа Беларусь. Памежны пераход як дзвёры паміж дзвама краінамі-суседкамі. Каб адчучыць каларыт памежных вандровак, да Берасця ці Гродна можна і не ехаць: дастатковая ў чацвер а 17-й гадзіне ўключыць «Аўтарадыё». Словы вітання вы пачуеце акурат з «Варшаўскага моста» — сумеснай беларуска-польскай інфармацыйна-забаўляльнай праграмы. Пра міжнацыянальную перадачу і беларускіх радыёслушачак наш карэспандэнт Вольга Хвойн размаўляе з Валерам Саўко — журналістам Беларускай рэдакцыі Польскага радыё і аўтарам праекту «Варшаўскі мост».

— Валер, якім ветрам цябе з Беларускай рэдакцыі Польскага радыё занесла на сталічную радыёстанцыю, ды яшчэ са сваім праектам?

— Супрацоўніцтва з «Аўтарадыё» пачалося ў 2003 годзе.

Перадача праводзілася спачатку раз на год, а пасля двойчы. Ад лета гэтага года мы выходзім у эфір штотыдзень. Ідэя «Варшаўскага моста» вельмі простая. У адносінах паміж Польшчай і Беларуссю вельмі многа палітыкі, а пра жыццё звычайных людзей у суседніх краінах мы ведаем мала. Я і падумаў, што было б добра зрабіць перадачу, якая б расказала пра культурныя, эканамічныя стасункі, супольную гісторычную спадчыну. Кіраўніцтва Польскага радыё падтрымала ініцыятыву рабіць штотыднёвую перадачу. Цяпер «Варшаўскі мост» выходзіць шточнацвер на хвялях «Аўтарадыё». Мне гэтая радыёстанцыя падабаецца за сваю арыгінальную праграмную палітыку. Калі мяне ў Польшчы пытаюцца, што за «Аўтарадыё» такое, то я ім адказваю, што гэта радыёстанцыя не для дурных людзей.

— *Канешне, каб у слухача склалася ўражанне ад нейкага праекта, ён мусіць яго пачуць, але давай крыху падрыхтуюм аўдыторию.*

— «Варшаўскі мост» — гэта «інфармацыйнае шоу», напоўненае музыкай, інфармацыйай, віктарынамі. Мы імкнёмся расказваць тое, што будзе нашым слухачам цікавым. У кожную перадачу запрашаем гостя, які

распавядае нейкія гісторыі, звязаныя з Польшчай. Ладзілі мы інтэрв'ю з надзвычайнім і паўнамоцным паслом Польшчы ў Беларусі Генрыкам Літвінам. Увогуле, кожны чацвер можна пачуць новых людзей: журналістаў, гісторыкаў, грамадскіх дзеячаў. За перамогу ў віктарынах мыны слухачы атрымліваюць падарункі. І калі на пачатку пытанні былі лёгкія, то цяпер, каб адказаць правильна, трэба падумам. Цікава, што зрабіць віктарыну больш складанай прасілі самі слухачы. Напрыклад, на пытанне «Дзе нарадзіўся Адам Міцкевіч?» адказ мы атрымалі не з першага разу. Многія званілі і гаварылі, што ў Наваградку, але ў гэтым мястэчку паэта толькі хрысцілі. Насамрэч ён нарадзіўся ў маёнтку Завосце. За час, які я вяду гэту перадачу, я пабачыў, што нашыя слухачы — эрудаваныя людзі, яны няблага ведаюць уласную гісторыю.

— *А чым задавальняеце музычны густ слухача?*

— У плэйлісце ў асноўным акцыйна на творы, фонаграфічна база штомесяц пашыраецца, перыядычна пускаем у эфір хіты. Вяртаемся і да вытокаў польскай музыкі. Часам звоніць слухачы старэйшага пакалення і просяць пастаўіць песні польскіх выкананіццаў часоў Савецкага Саюзу

— Марылі Радовіч, Чэслава Немана, Ганны Герман. Няк прыйшоў пераможца конкурсу, які выиграў дыск Чэслава Немана. У яго ў вачах была радасць, бо гэты дыск вяртаў яго ў часы маладосці. Увогуле, наш плэйліст можна ахаректарызаваць як поп плюс софт-рок. Усе джынглы — фонавыя музычныя застаўкі — адмыслова для перадачі напісаны прафесійны кампазітар. Ад самага пачатку я пастаўі мэту рабіць якасцьную перадачу. Падрыхтоўка да гадзіны эфінага часу займае як мінімум цэлы дзень. Але вынікі працы радуюць.

— *Пэўна, было нешта цікавае за час працы над праграмай?*

— Аднойчы падчас эфіру нашай праграмы здарыўся кур'ённы выпадак. Мінскія радыёстанцыі маюць перадатчыкі ў Калодзішчах, а перадатчык «Аўтарадыё» знаходзіцца ў горадзе. Атрымалася так, што ў Калодзішчах былі прафілактычныя працы, і ва ўсёй стаўцы на FM гучала ці не адна нашая радыёстанцыя. Мы думалі, што падчас віктарынаў рэдакцыйны телефон расплываша ад напругі. Пасля нам пазванілі з Белтэлекаму і сказалі, што мы амал паралізувалі сувязь у раёне, бо адначасова ў рэдакцію спрабавалі дазваніца дзесяць тысяч слухачоў. Але паўтараць

Для даведкі:

Валер Саўко некалькі гадоў жыве і працуе ў Варшаве, хая сам паходзіць з Гродзеншчыны. Тут, у Беларусі, жывуць яго сваякі, сям'я. «Калі я ў Беларусі, то сумую па Варшаве, калі вяртаюся ў Польшчу, то сумую па Беларусі, — признаецца аўтар міжнацыянальной беларуска-польскай перадачы. — Многа часу праводжу ў дарозе, і нават не хаваю далёка свой чамадан. Я добра ведаю Польшчу, але, на жаль, акрамя мэй роднай Гродзеншчыны, Беларусь я ведаю мала. І мяне ёсць задума павандраваць па краіне, каб паглядзець на яе з розных бакоў». Хто ведае, ці не стане вынікам гэтых вандровак пазнавальнай перадача на адной з радыёстанцый Беларусі ці Польшчы.

такі ашлаг не дужа хочацца — усё ж нядобра перашкаджаецца працы Белтэлекаму.

Я не мінімізую намаганняў іншых людзей, якія працаюць на ніве польска-беларускіх адносін. Але думаю, што мы робім не менш за іх, бо гаворым з людзімі прастаю мовай. Спадзяюся, перадачу атрымаецца захаваць у эфіры, і праект не толькі не спыніцца, але будзе развівацца.

КАНФЕРЕНЦЫЯ

КРЫЗІС НЕЛЬГА ЎПУСЦІЬ, ІМ ТРЭБА КАРЫСТАЦЦА

Вольга ХВОІН

Фінансавы крызіс падараўаў беларускім кампаніям шанец перагледзець падыходы ў вядзенні бізнесу. Да такіх высноў прыйшлі ўдзельнікі міжнароднай бізнес-канферэнцыі «Топ-менеджмент: сіла інавацый», якая адбылася ў Мінску.

Больш магчымасцей, чым пагроз

У святле апошніх падзеяў у эканамічным свеце топ-менеджеры айчынных кампаній і эксперты абміркоўвалі сучасныя падыходы кіравання прадпрыемствамі, у тым ліку з аглядкаю на неспрыяльныя фінансава-еканамічныя ўмовы.

Дырэктар бізнес-школы Інстытута прыватызацыі і менеджмента Павел Галенчанка лічыць, што ў крызісе больш магчымасцяў, чым пагроз. «Канкурэнтаздольнасць Беларусі ціпер вызначаюць не ресурсы і не эліта. Яе ў асноўным вызначаюць людзі, якія здольны спажываць і прымяняць навінкі свету, тым самым забяспечваючы сабе лепшае месца пад сонцам, — лічыць эксперт, — Крызіс нельга ўпусціць, ім трэба карыстацца». Ціпер Беларусь мае два магчымыя варыянты дзеяння. Першы — сцішыцца і перачакаць крызіс, але гэта не ёфектыўна. Другі, больш рацыянальны варыянт, заключаецца ў тым, каб трансфармаваць падыходы да вядзення бізнесу.

Найбольш магчымасцей, паводле Паўла Галенчанкі, маюць тыя кампаніі, кіраўнікі якіх адначасова з'яўляюцца і іх уласнікамі, бо іх рукі развязаны падчас прыняцця рашэнняў і выбару інструменту для дасягнення пастаўленай мэты. Пры гэтым бізнесоўцам найперш варта звярнуць увагу на эканомію выдаткаў і пашырэнне рынкаў збыту. «Нават страхавыя, інвестицыйныя, будаўнічыя кампаніі — яны найбольш скільныя патрапіць пад уплыў сусветнага фінансавага крызісу — дзякуючы прадуманым дзеянням могуць выйсці з яго, істотна павялічыўшы сваю долю на беларускім рынку», — лічыць эксперт і папярэджвае, што ціперашніх лідэраў могуць пацясніць тыя, хто будзе свой бізнес не столькі на ресурсах, колькі на ўкараненні новых тэхналогій.

Павел Галенчанка звярнуў увагу, што Беларусь у інавацыйным плане не горш за іншыя краіны. Праўда, реальная ацаніць здольнасць айчынай эканомікі засвойваць інавацыі досыць складана, бо элементарна не хапае дадзеных. Да прыкладу, не вядома колькі насамрэч распрацоўваеца інавацый. Але вядома, што выдаткі прадпрыемстваў на

Шэсць спосабаў стварыць «блакітны акіян»

Першы спосаб

Разглядаць у якасці канкурэнта не толькі прадстаўнікоў сваёй галіны, але і кампаніі, якія працујуць у альтэрнатыўных галінах. Напрыклад, кіно і рэстараны — цалкам розныя віды бізнесу. Аднак для наведальнікаў у суботні вечар яны ўяўляюць сабою раўнацэнтныя магчымасці прыемнага баўлення часу.

Другі спосаб

Адкінуць альтэрнатыву «нізкія кошты або высокая якасць» і зразумець, што апроч кошту і якасці ўпłyвае на выбар кліентаў. Тэхаская кампанія Curves стварыла свой «блакітны акіян», аб'яднаўшы перавагі наведвання фітнэс-цэнтра і хатніх заняткаў на трэнажорах. Яе фітнэс-цэнтры зручна размешчаныя, пазбаўленыя ўсякай раскошы і недарагі. Але галоўнае, што робіць іх прывабнымі для жанчын, якія саромеюцца сваёй фігуры, — у іх няма цікаўных мужчын.

Трэці спосаб

Разгледзець ланцужок пакупнікоў. Не заўсёды той, хто прымае рашэнне пра набыццё, з'яўляеца канчатковым спажыўцом вырабу. Звычайна фармацеўтычныя кампаніі арыентуюцца ў сваёй стратэгіі на лекараў, якія выпісваюць лекі, а не на пацьвятаў. Кампанія Novo Nordisk з Даніі, якая вырабляе інсулін, парушыла гэтае правіла, зрабіўшы свой

прадукт зручным для пацьвятаў. Яна стварыла прыладу для ін'екцыі, падобную да аўтаручкі. У ёй ужо ўтримліваецца патрабная доза лекаў, і пацьвяту застаецца толькі націснуць на кнопкі.

Чацвёрты спосаб

Праланаваць дадатковыя прадукты і паслугі, якія маюць каштоўнасць для пакупніка. Так, вугорская кампанія NABI, вытворца рэйсавых аўтобусаў, выявіла, што найбольшыя выдаткі горад нясе не столькі з-за кошту аўтобуса, колькі з-за яго рамонту і абслугоўвання. Яна распрацавала лёгкі аўтобус са шклапластыку, якому не патрабнае антыкаразійнае пакрыццё, а яго рамонт абыходзіцца значна танней.

Пяты спосаб

Спалаuchaць функцыянальную і эмацыйную прывабнасць тавару для пакупнікаў. У адных галінах канкурэнцыя ідзе ў асноўным за функцыянальную карыснасць тавару, у іншых — за пачуцці пакупнікаў. Але можна паступіць, як фірма Swatch, якая ператварыла вытворчасць гадзіннікаў з функцыянальна арыентаванай галіны ў заканадаўца моладзевай моды.

Шосты спосаб

Угледзецца ў здзяржані дзень і ўбачыць магчымасці для стварэння «блакітнага акіяну». Аўтары прыводзяць у прыклад CNN, якая ацаніла значнасць глабалізацыі і заснавала першую кругласуткавую сусветную сетку новін.

навукова-даследчыя і вопытна-канструктарскія работы складаюць усяго каля 0,1 працэнта ад агульных выдаткаў краіны.

Адзін з кіраўнікоў кансультацыйнай кампаніі «Ключавыя рашэнні» Андрэй Гусакоўскі падтрымлівае свайго калегу, і нават даводзіць, што айчынныя кампаніі ўжо сталі на шлях інавацый. Паводле яго дадзеных, больш за 60 працэнтаў беларускіх кампаній падтрымліваюць інавацыйныя клімат.

«Ціпер акіяну» падтрымлівае, што айчынныя кампаніі засвойваюць інавацыйныя клімат. «Ціпер акіяну» падтрымлівае, што айчынныя кампаніі засвойваюць інавацыйныя клімат. «Ціпер акіяну» падтрымлівае, што айчынныя кампаніі засвойваюць інавацыйныя клімат. «Ціпер акіяну» падтрымлівае, што айчынныя кампаніі засвойваюць інавацыйныя клімат.

Разам з тым, топ-менеджэр падтрымлівае, што «універсальнае рашэнне няма, кожнае прадпрыемства павінна шукати агульных развіцця».

Краіна соннага патэнцыялу

Падчас бізнес-канферэнцыі Мінск наведалі сусветныя эксперты ў галіне эканомікі і маркетынгу: Рован Гібсан — эксперт па рэальных інаваціях з Германіі і кіраўнік кафедры стратэгічнага менеджмента INSEAD (Францыя), дарадца Еўрасаюза, прафесар Чан Кім, ён жа аўтар рэвалюцыйнай тэорыі маркетынгу «Стратэгія блакітнага акіяну». Професар Чан Кім даказаў, што «Стратэгія блакітнага акіяну» дзе магчымасці рынкавага лідэрства кампаніям

і краінам, якія развіваюцца, паколькі яна пабудаваная на адмове ад традыцыйнай канкурэнцыі і стварэнні унікальных рынкаў, на якіх канкурэнцыя не існуе.

Падыход «Стратэгія блакітнага акіяну» ў свеце ўжо паспяхова практикуюць многія кампаніі, сярод якіх Ford, NTT DoCoMo і Samsung. Кнігу «Стратэгія блакітнага акіяну» прафесар Чан Кім напісаў у саўтварстве са сваёй студэнткай Рэнэ Мобарн пасля аналізу досведу 108 кампаній з 30 галін за апошнія сто гадоў. Гэтую кнігу призналі бестселерам Wall Street Journal і Business Week, яна атрымала статут «нацыянальнага бестселера ЗША» і «міжнароднага бестселера». Чан Кім уваходзіць у пяцьдзесят лепшых мысляроў свету (World Thinkers 50).

Професар Чан Кім называў Беларусь «краінай нявыкарыстаных

магчымасцяў». «Вам не трэба нікога пераймаць: ні Амерыку, ні Расію. Беларусь павінна ісці сваім шляхам», — падкрэсліў падчас канферэнцыі гуру сучаснага маркетынгу. «Магчымасці ў краіны вялізныя, пытанне толькі ў тым, як іх сістэматызаваць. Не трэба наноў вынаходзіць кола, шукаць нешта надзвычай арыгінальнае. Ёсць паспяховыя прыклады, якія можна адаптаваць да мясцовых умоў і прымяняць тут. Ад гэтага выйграюць і дзяржава, і людзі. Для гэтага варта стварыць працоўную группу з замежных і мясцовых экспертаў, што дазволіць усебакова ацаніць той ці іншы праект. Акрамя таго, патрэбна павялічыць супрацоўніцтва паміж прыватным і грамадскім сектарам», — падзяліўся сваім меркаваннемі наконт бізнес-магчымасцяў Беларусі гуру маркетынгавай думкі.

Прафесар адзначыў, што многія постсавецкія краіны маюць высокі патэнцыял у сферы рэалізацыі выключных ідэй, якія дазваляюць стварыць для прадпрыемства доўгатэрміновую прыбытковую рынковую нішу. Але ў гэтых жа краінах існуе свая спецыфіка, а менавіта дзяржаўнае разгувяданне эканомікі і праблемы з камунікацыямі. «Ваш патэнцыял пакуль спіць», — заўважыў Чан Кім. Разам з тым прафесар сказаў, што разгледзеў бы прапанову беларускага ўраду прааналізаць эканоміку краіны і знайсці для яе адметны рэцэпт паспяховасці.

Паводле спадара Чан Кіма, прапанаваная ім стратэгія ёсць падставай для творчасці ў галіне маркетынгу і эканомікі, бо «некхата бачыць рызыку, а нехта перспектывы». Разам з тым ён звярнуў увагу на тое, што ў часы крызису важна матыўваць людзей, выкарыстоўваць творчыя сілы. «У розныя часы людзей трэба матыўваць і даваць ім надзею на будучынню. Людзям патрэбна мара, да якой траба рухацца», — па-філософску акрэсліў свой падыход да кадравай палітыкі адзін з лепшых мысляроў свету.

Акрамя таго, прафесар заўважыў, што не варта ў пошуках таннай рабочай сілы імкніцца стварыць прадпрыемствы па-замежамі ўласнай краіны. У кароткай перспективе гэта дае бонусы, але атрымліваецца так, што стравяваюць працоўныя месцы ў краіне, ды і цэны на рабочую сілу ў свеце маюць уласцівасць змяніцца.

Увогуле, прафесар Чан Кім лічыць, што «Стратэгія блакітнага акіяну» прымяняльная ў многіх сферах — ад прыватнага жыцця да палітыкі. Толькі варта падыходзіць да яе рэалізацыі творча і час ад часу самастойна даследаваць умовы працы кампаніі. Інакш можа стацца, як у показцы пра караля, які аціньяваў стан спраў у краіне толькі паводле справаздачай сваіх міністраў. І не ведаў, чым насамрэч жыве яго народ.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

TV

1 СНЕЖНЯ, ПАНЯДЗЕЛАК

05.30 Дакументальны фільм «Дзікае паліванне» (Францыя).
06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55 Навіны.
06.05, 07.05, 08.10 «Добрай раніцы, Беларусь!».
06.45, 07.45 Зона X.
07.30, 08.25, 11.50 Дзелавое жыццё.
08.20 Гатуем разам.
08.30 У свеце матараў.
09.05, 14.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».
09.10 Nota Bene.
09.35 Здароўе.
10.05 Жаноче ток-шоў «Жыццё як жыццё». «Я, ён і праца».
11.00 Серыял «Родныя людзі» (Украіна).
12.10 Меладрама «Груды і раўніны» (Украіна-Расія).
14.00 «Мелодыя жыцця». Памяці Мусліма Магамаева.
15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.
15.30 Культурныя людзі.
16.00 Гульнявое шоў «Інтуіцыя».
16.50 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).
17.50 Серыял «Родныя людзі» (Украіна).
18.50, 01.35 Зона X. Крымінальная хроніка.
19.35 Арэна. Праграма аб спорце.
19.55 Ток-шоў «Х од у адказ».
21.00 Панарама.
21.50, 02.20 Драматычны серыял «Доктар Хаус» (ЗША).
23.00 Гангстэрскі фільм «Слаўныя хлопцы» (ЗША).
01.40 Дзень спорту.
01.55 Усе стыхіі.

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00 Навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».
09.05 Контуры.
10.10 «Дыханне планеты».
10.45 Ералаш.

11.00 Нашы навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Кантрольны закуп».
11.50 «Малахаў».
13.00 Нашы навіны.
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Зразумець. Прабачыць».
13.50 «Модны прысуд».
15.00 «Гібелі імперыі». Шматсер. фільм.
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 Прэм'ера АНТ: Рэаліці-шоў «Пасаг для няўесты».
17.45 «Карт за жартам».
18.00 Нашы навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 Камедыйны серыял «Хто ў хаце гаспадар?» (Расія), 2005 год.
19.00 Чакай мяне.
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Ток-шоў «Выбар».
22.00 «След». Шматсерыны фільм.
22.55 Нашы навіны.
23.10 Навіны спорту.
23.15 «Футбол. Чэмпіянат Бразіліі».
01.15 Нашы навіны.
01.30 Навіны спорту.

06.00 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добра гастрою».
07.30 «24 гадзіны».
07.40 «Раніца. Студыя добра гастрою».
08.30 «Раніца». Інфармацыйна-аналітычная праграма.
09.30 «Вялікі сняданак».
10.00 «Пляц гісторый».
10.30 «24 гадзіны».
10.40 «Наша справа».
10.50 «Жыццё працягваецца». Тэленавэла.
11.45 «Багатая і каханая». Серыял.
12.35 «Ваенная таямніца».
13.30 «24 гадзіны».
13.50 «Мая хата».

14.20 «Горад дзяцінства».
14.35 «Крутая рабяты». Народнае шоў.
15.35 «Я - вандроўца».
16.00 «Культурнае жыццё».
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Спартовы тыдзень».
17.20 «Міншчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.25 «Багатая і каханая». Серыял.
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «Сталічны падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, майня».
20.35 Фільм «Будзем на ты». Расія, 2006 г.
22.30 «24 гадзіны».
22.55 «СТБ-спорт».
23.00 СТБ прадстаўляе: канцэрт-акцыя «Каханне супраць Сніду».
00.25 «Закон і крымінал».
00.30 «Крутая рабяты». Дзённік.
00.40 «Сталічны футболь».
01.10 «Гучная справа».

06.55 Ранішняя падзарадка.
07.55 Смачна з Барысам Бурдой.
08.20 Тэлебарометр.
08.40 Усё аб бяспецы.
09.05 У гэты дзень.
09.10 Гадзіна суду з Паўлам Астахавым.
10.00 Серыял «Спадчынніца» (Мексіка).
10.50 Авантурная камедыя «Пад замком» (Францыя).
12.20 Слова пісменніка.
12.50 Серыял «Адплата за грахі» (Расія).
13.40 Мультфільмы.
14.00 Бухта капітанаў.
14.40 Мультсерыял «Сонік Ікс» (Японія).
15.05 Пазакласная гадзіна.
15.15 Гіпноз.
16.05 Гадзіна суду з Паўлам Астахавым.
17.00 Смачна з Барысам Бурдой.
17.30 Серыял «Спадчынніца» (Мексіка).
18.35 Навіны культуры.
18.50 Серыял «Мяжа. Тайговы раман» (Расія). 1-я серыя.
20.05 Беларуская часіна.

21.05 Калыханка.
21.25 Маастацкі фільм «Камедыя строгага рэжыму» (Расія).
23.05 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Агляд тура.
00.05 Хакей. Формула гульні.

07.00 Добрай раніцы, Расія!
09.05 Фільм «Жаночы кравец». 1990 г.
10.30 «Ранішняя пошта».
11.00 Весткі.
11.30 Пакой смеху.
12.25 Фільм «Здань хаты маёй». 1994 г.
13.50 Навіны - Беларусь.
14.00 Весткі.
14.20 «Формула шчасця Саулюса Сандэцкіса». Дакументальны фільм.
15.15 «Кулагін і партнёры».
15.50 Суд ідзе.
16.50 Навіны - Беларусь.
17.00 Весткі.
17.25 «Сумленны дэтэктыў».
17.55 «Жанчына без мінулага». Тэлесерыял.
18.50 Навіны - Беларусь.
19.00 Весткі.
19.35 Прэм'ера. Серыял «Вядзьмарская каханне», 2008 г.
20.40 Тэлесерыял «Дні анёла».
21.45 Фільм «Калі нявеста ведзьма».
22.50 Навіны - Беларусь.
23.00 «Весткі+».
23.20 «Кулагін і партнёры».
23.55 «Мой срэбны шар».
00.45 Заканчэнне эфіру.

06.00 Сёння.
06.05 Канал «Сёння раніцай».
08.45 «Надзвычайнае здарэнне. Расследаванне».
09.20 «Сёння. Выніковая праграма».
10.00 Сёння.
10.25 «Кулінарны пайдынак».
11.15 «Кватэрнае пытанненне».
12.10 «Следства вялі...».

13.00 Сёння.
13.35 Маастацкі фільм «Я цябе люблю».

15.05 «Рускія не здаюцца!».
15.30 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
16.00 Сёння.

16.30 Серыял «Вяртанне Мухтара-2».
18.25 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

19.00 Сёння.

19.45 Дэтэктыўны серыял «Глушэц».

21.55 «І зноў добры дзень!».

23.00 Сёння.

23.30 Прэм'ера. «Ты смешны!».

00.20 Містычны дэтэктыўны серыял «Медыум».

01.00 Баявік «Навальнічныя вароты».

01.55 «Школа злаўлюя».

09.30 Футбол. Чэмпіянат свету сярод жанчын да 20 гадоў у Чылі. Групавы этап. Германія - Японія.

11.00 Лыжныя гонкі. Кубак свету ў Швецыі (Галіварэ). Вольным стылем. 4x5 км. Жанчыны.

12.00 Лыжныя гонкі. Кубак свету ў Швецыі (Галіварэ). Вольным стылем. 4x10 км. Мужчыны.

13.00 Снукер. Сусветная серыя ў Расіі (Масква). 2-і дзень.

15.00 Лыжныя гонкі. Кубак свету ў Швецыі (Галіварэ). Вольным стылем. 4x10 км. Мужчыны.

16.00 Лыжныя гонкі. Кубак свету ў Швецыі (Галіварэ). Вольным стылем. 4x5 км. Жанчыны.

17.00 Фігуранае катанне. Гран-пры. Кубак Расіі. Жанчыны. Адвальная праграма.

18.00 Фігуранае катанне. Гран-пры. Кубак Расіи.

19.00 Футбол. «Ёўрагалы». Часопіс.

19.45 Снукер. Сусветная серыя ў Расіі (Масква). 2-і дзень.

21.00 Баявік мастацтвы. Байцоўскі клуб. Еўрапейскі супер паядынак.

00.00 Футбол. «Ёўрагалы». Часопіс.

00.45 Снукер. Сусветная серыя ў Расіи (Масква). 2-і дзень.

10.50 «Quattroruote». Праграма пра аўтамабілі.

11.20 Дэтэктыўны серыял «Y.E.».

12.05 «Суд прысяжных».

13.00 Сёння.

13.30 Дэтэктыўны серыял «Вісякі».

15.10 «Вар'яцкі дзень. Агляд».

15.30 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

16.00 Сёння.

16.30 Дэтэктыўны серыял «Вяртанне Мухтара-2».

18.25 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».

19.00 Сёння.

19.45 Прэм'ера. Дэтэктыўны серыял «Глушэц».

21.55 «Следства вялі...».

23.00 Сёння.

23.30 Прэм'ера. «Ты смешны!».

00.20 Містычны дэтэктыўны серыял «Медыум».

01.00 Баявік «Навальнічныя вароты».

09.30 Экстремальны спорт. Моладзевая зона.

10.00 Футбол. Ёўрагалы. Часопіс.

10.45 Футбол. Чэмпіянат свету сярод жанчын да 20 гадоў у Чылі. 1/4 фіналу.

12.30 Футбол. Чэмпіянат свету сярод жанчын да 20 гадоў у Чылі. 1/4 фіналу.

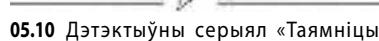
14.15 Скачкі на лыжах з трампіна. Кубак свету ў Фінляндый (Куусама). HS 142.

15.30 Футбол. Чэмпіянат свету сярод жанчын да 20 гадоў у Чылі. 1/4 фіналу.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

8

3 СНЕЖНЯ, СЕРАДА

05.10 Дэтэктывны серыял «Таямніцы следства-2» (Расія).

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55

Навіны.

06.02, 07.05 Прэс-агляд.

06.05 Дзень спорту.

06.15, 07.10, 08.10 «Добрай раніцы, Беларусь!».

06.45, 07.45 Зона X.

07.30, 11.50 Дзелавое жыццё.

08.20 Гатум разам.

08.35 Сфера інтэрсэй.

09.05, 14.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».

09.10 Дэтэктывная меладрама «Монтэкрыста» (Расія).

10.05 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).

11.00 Серыял «Родныя людзі» (Украіна).

12.10 Гадзіна суду. Справы сямейныя.

13.05 Тлесерыял «Адчайныя хатнія гаспадыні-2» (ЗША).

13.50 Альманах вандраванняў.

14.25 Моладзеўы серыял «Клініка» (ЗША).

15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.

15.25 Хранікальна-дакументальны цыкл «Набачы фронт» (беларусь).

15.40 Дэтэктывны серыял «Таямніцы следства-2» (Расія).

16.40 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).

17.45 Серыял «Родныя людзі» (Украіна).

18.50, 00.55 Зона X.

19.30 Замельнае пытаннне.

19.55 Дэтэктывная меладрама «Монтэкрыста» (Расія).

20.50 «Спортлато 5 з 36». Забаўляльнае шоў.

21.00 Панарама.

21.50, 01.40 Дэтэктыв «Апостал» (Расія). 1-я серыя.

23.05 Крымінальна-авантурная камедыя «Лёгкія грошы» (Канада).

01.05 Дзень спорту.

01.15 Моладзеўы серыял «Клініка» (ЗША).

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00

Навіны навіны.

06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».

09.05 Прэм'ера. «Рудая». Шматсер. фільм.

10.00 «Сінія ночы». Шматсерыны фільм.

11.00 Нашы навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Кантрольны закуп».

11.50 «Малахай».

13.00 Нашы навіны.

13.05 Навіны спорту.

13.10 «Зразумець. Прабачыць».

13.50 «Модны прысуд».

15.00 «Гібель імперы». Шматсер. фільм.

16.00 Нашы навіны.

16.10 Навіны спорту.

16.15 «Агонь хакання». Шматсер. фільм.

17.10 «Хай кажуць».

18.00 Нашы навіны.

18.15 Навіны спорту.

18.20 Камедыны серыял «Хто ў хаце гаспадар?» (Расія), 2005 год.

18.55 Прэм'ера. «Рудая». Шматсер. фільм.

20.00 Час.

20.30 Нашы навіны.

21.00 Навіны спорту.

21.05 «Сінія ночы». Шматсерыны фільм.

22.15 «След». Шматсер. фільм.

23.10 Нашы навіны.

23.25 Навіны спорту.

23.30 «Застаца ў жывых». Шматсер. фільм.

00.25 «Неверагодны гісторыі пра жыццё».

01.25 Нашы навіны.

01.40 Навіны спорту.

06.00 «24 гадзіны».

06.10 «Міншчына».

06.20 «Закон і крымінал».

06.25 «Раніца. Студыя добра га настрою».

07.30 «24 гадзіны».

07.40 «Раніца. Студыя добра га настрою».

08.30 «Аўтапанарама».

08.50 «Шырокая рака». Серыял.

09.50 «Відавочнік» прадстаўляе: самае смешнае».

10.00 «Пляц гісторый».

10.30 «24 гадзіны».

10.40 «Крутыя работы». Дзённік.

10.50 «Жыццё працягваецца». Тэленавэла.

11.45 «Багатая і хаканая». Серыял.

12.35 «Надзвычайнікі гісторыі».

13.30 «24 гадзіны».

13.50 «Эрпарцёр СТБ».

14.20 «Крутыя работы». Дзённік.

14.30 «Элен і работы - 2». Моладзеўы серыял.

14.50 Надзвычайнікі гісторыі.

15.00 «24 гадзіны».

15.10 «Крутыя работы». Дзённік.

15.30 «Шырокая рака». Серыял.

16.00 Нашы навіны.

16.10 Навіны спорту.

16.15 «Агонь хакання». Шматсер. фільм.

17.10 «Хай кажуць» з Андрэем Малахавым.

18.00 Нашы навіны.

18.15 Навіны спорту.

18.20 Камедыны серыял «Хто ў хаце гаспадар?» (Расія), 2005 год.

18.55 Прэм'ера. «Рудая». Шматсер. фільм.

20.00 Час.

20.30 Нашы навіны.

21.00 Навіны спорту.

21.05 «Сінія ночы». Шматсерыны фільм.

22.15 «След». Шматсер. фільм.

23.10 Нашы навіны.

23.25 Навіны спорту.

23.30 «Застаца ў жывых». Шматсер. фільм.

00.25 «Дакументальны дэтэктыв».

01.00 Нашы навіны.

01.15 Навіны спорту.

06.00 «24 гадзіны».

06.10 «Міншчына».

06.20 «Закон і крымінал».

06.25 «Раніца. Студыя добра га настрою».

07.30 «24 гадзіны».

07.40 «Раніца. Студыя добра га настрою».

08.30 «Дабро пажаліцца».

08.50 «Шырокая рака». Серыял.

09.50 «Відавочнік» прадстаўляе: самае смешнае».

10.00 «Пляц гісторый».

10.30 «24 гадзіны».

10.40 «Крутыя работы». Дзённік.

10.50 «Жыццё працягваецца». Тэленавэла.

11.45 «Багатая і хаканая». Серыял.

12.35 «Дэтэктывны гісторыі».

13.30 «24 гадзіны».

14.00 «Сінія ночы». Шматсерыны фільм.

14.15 «Будні чэмпіёнаў».

14.25 Моладзеўы серыял «Клініка» (ЗША).

15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.

15.25 Хранікальна-дакumentальны цыкл «Набачы фронт» (беларусь).

15.40 Дэтэктывны серыял «Таямніцы следства-2» (Расія).

5 СНЕЖНЯ, ПЯТНІЦА

- 1**
- 05.10 Дэтэктыўны серыял «Таяніцы следства-2» (Расія).
06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55
Навіны.
06.02, 07.05 Прэс-агляд.
06.05 Дзень спорту.
06.15, 07.10, 08.10 «Добрай раніцы, Беларусь!».
06.45, 07.45 Зона X.
07.30, 11.50 Дзелавое жыццё.
08.20 Гатуем разам.
08.35 Сфера інтаресаў.
09.05, 14.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».
09.10 Дэтэктыўная меладрама «Монтэкрыста» (Расія).
10.05 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).
11.00 Меладраматычны серыял «Родныя людзі» (Украіна).
12.10 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
13.05 Тэлесерыял «Адчайныя хатнія гаспадыні-2» (ЗША).
13.50 Шпілька.
14.25 Моладзевы камедыйны серыял «Клініка» (ЗША).
15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.
15.25 Відэафільм АТН «Эканоміка Беларусі».
15.40 Дэтэктыўны серыял «Таяніцы следства-2» (Расія).
16.40 Жаноче ток-шоў «Жыццё як жыццё». «Не нарадзіся прыгожай».
17.50 Меладраматычны серыял «Родныя людзі» (Украіна).
19.30 Зона X. Вынікі тыдня.
19.55 Дэтэктыўная меладрама «Монтэкрыста» (Расія).
21.00 Панарама.
21.50 Фантастычны серыял «Героі» (ЗША).
23.45 Крымінальная драма «Трафік» (ЗША-Германія).
02.20 Дзень спорту.
02.35 Моладзевы камедыйны серыял «Клініка» (ЗША).
- H**
- 06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00
Навіны навіны.
06.05 АТН прадстаўляе: «Наша раніца».

- 09.05 Прэм'ера. «Рудая». Шматсерыйны фільм.
10.00 «Сінія ночы». Шматсерыйны фільм.
11.00 Нашы навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Кантрольны закуп».
11.50 «Малахай+».
13.00 Нашы навіны.
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Зразумець. Прабачыць».
13.50 «Модны прысуд».
15.00 «Гібелі імперыі». Шматсерыйны фільм-8-я серыя з 10. Расія, 2005 год.
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Агонь кахання». Шматсерыйны фільм.
17.15 «Хай кажуць» з Андрэем Малахавым.
18.00 Нашы навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 «Злачынствы стагоддзя».
18.55 Полье чудаў.
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 «Клуб вясёлых і знаходлівых». Вышэйшая ліга.
23.25 Закрыты паказ. Прэм'ера. Фільм «Сад».
02.25 Нашы навіны.
02.40 Навіны спорту.
- TB**
- 06.00 «24 гадзіны».
06.10 «Мінчына».
06.20 «Закон і крымінал».
06.25 «Раніца. Студыя добра гастрою».
07.30 «24 гадзіны».
07.40 «Раніца. Студыя добра гастрою».
08.30 «Аўтапанарама».
08.50 «Шырокая рака». Серыял.
09.50 «Відавочнік» прадстаўляе: самае смешнае».
10.00 «Пляц гісторый».
10.30 «24 гадзіны».
10.40 «Крутыя рабяты», Дзённік.
10.50 «Жыццё працягваеца». Тэленавэла.
11.45 «Багатая і каханая». Серыял.
12.35 «Прыватны гісторый».
13.30 «24 гадзіны».
13.50 «Асабісты інтарэс».
14.20 «Крутыя рабяты», Дзённік.

- 14.30 «Элен і рабяты-2». Моладзевы серыял.
15.30 «Салдаты. Новы прызыў». Серыял.
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Гарачы лёд».
17.20 «Мінчына».
17.30 «Званая вечара».
18.25 «Багатая і каханая». Серыял.
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, маляня».
20.35 Фільм «Сюрприз». ЗША, 2007 г.
22.30 «24 гадзіны».
22.55 «СТБ-спорт».
23.00 «Відъзмо-невідъзмо». Агляд міжнароднага шоў-бізнесу.
23.45 Фільм «Апошні самурай». ЗША-ПАР, 1990 г.
- aq**
- 06.55 Ранішняя падзарадка.
07.55 Смачна з Барысам Бурдой.
08.20 Серыял «Мяжа. Тайговы раман» (Расія). 4-я серыя.
09.15 У гэты дзень.
09.20 «Спорт, спорт, спорт...» Андрэй Смірноў.
09.50 Серыял «Спадчынніца» (Мексіка).
10.40 Шоў Ньюс.
11.05 «Цудоўная сямёрка». Суперфінал.
11.35 Лабырінты: фантомы і рэаліі «Чорная замка Альшанскага».
12.05 Меладрама «Француз» (Расія). 1-я і 2-я серыі.
- Rоссия**
- 07.00 Добрай раніцы, Расія!
09.10 Серыял «Вядзьмарскае каханне», 2008 г.
10.05 Тэлесерыял «Дні анёла».
11.00 Весткі.
11.30 Фільм «Калі нявеста ведзьма». 2003 г.
12.30 Фільм «Там ўдалечыні, за рапакі». 1976 г.
13.50 Навіны - Беларусь.
14.00 Весткі.
14.20 «Мой срэбны шар».
15.15 «Кулігі і партнёры».
15.50 Суд ідзе.
16.50 Навіны - Беларусь.
17.00 Весткі.
17.25 «Сто прычын для смеху».
17.55 «Жанчына без мінулага». Тэлесерыял.
18.50 Навіны - Беларусь.
19.00 Весткі.
19.35 «Юрмала». Фэст гумарыстычных праграм.
21.30 Фільм «Ліса Аліса». 2002 г.
23.20 Навіны - Беларусь.
23.30 Прыводнікі фільм «Залатое дно». 1995 г.
01.15 Заканчэнне эфіру.

- 18.10 Навіны культуры.
18.25 Хакей. КХЛ. Дынама (Мінск)-Дынама (Рыга). Прамая трансляцыя.
20.45 Кальханка.
21.00 Усё ад бяспечы.
21.30 Гіпноз.
22.35 Бітва экстрасенсаў.
23.35 Танцы без правіл.
- Россия**
- 07.00 Добрай раніцы, Расія!
- 9**
- 09.30 Ралі. Чэмпінат свету. «Ралі Вялікабрытаніі».
10.00 Санкамы спорт. Кубак свету ў Аўстрыі (Інсбрук).
10.30 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Жанчыны. Індывідуальныя спаборніцтвы.
11.45 Футбол. Чэмпінат свету сярод жанчын да 20 гадоў у Чылі. 1/2 фіналу.
12.45 Футбол. Кубак УЕФА. Групавы этап. 4-ы дзень. Агляд.
13.45 Футбол. Чэмпінат свету сярод жанчын да 20 гадоў у Чылі. 1/2 фіналу.
15.30, 16.30 Футбол. Кубак УЕФА. Групавы этап. 4-ы дзень.
17.15 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Жанчыны. Індывідуальныя спаборніцтвы.
18.30 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.
19.00 Скачкі на лыжах з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). HS 131. Кваліфікацыя. Прамая трансляцыя.
21.30 Горныя лыжы. Кубак свету ў Канадзе (Лейк-Ліс). Хуткасны спуск. Жанчыны. Прамая трансляцыя.
23.00 Скачкі на лыжах з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). HS 131. Кваліфікацыя.
- HTB**
- 06.00 Сення.
06.05 Інфармацыйны канал «Сення раніцай».
09.00 «Галоўны герой».
10.00 «Сення».
10.20 «Ввацкія 90-я».
10.50 «Авіятары».
11.15 Дэтэктыўны серыял «Ү.Е.».
12.05 «Суд прысяжных».
13.00 «Сення».
13.30 Дэтэктыўны серыял «Вісякі».
15.20 «Вар'яцкі дзень. Агляд».
15.30 «Агляд. Выратавальнікі».

- 16.00 «Сення».
16.30 Дэтэктыўны серыял «Вяртанне Мухтара-2».
18.25 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
19.00 «Сення».
19.45 «Надзвычайнае здарэнне. Расследаванне».
20.05 «Суперстар-2008. Каманда мары».
22.40 Фантастыка «Авалон».
00.55 «Усё адразу!».
01.25 Трылер «Крык-2».
- 9**
- 09.30 Ралі. Чэмпінат свету. «Ралі Вялікабрытаніі».
10.00 Санкамы спорт. Кубак свету ў Аўстрыі (Інсбрук).
10.30 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Жанчыны. Індывідуальныя спаборніцтвы.
11.45 Футбол. Чэмпінат свету сярод жанчын да 20 гадоў у Чылі. 1/2 фіналу.
12.45 Футбол. Кубак УЕФА. Групавы этап. 4-ы дзень. Агляд.
13.45 Футбол. Чэмпінат свету сярод жанчын да 20 гадоў у Чылі. 1/2 фіналу.
15.30, 16.30 Футбол. Кубак УЕФА. Групавы этап. 4-ы дзень.
17.15 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Жанчыны. Індывідуальныя спаборніцтвы.
18.30 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.
19.00 Скачкі на лыжах з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). HS 131. Кваліфікацыя.
21.30 Горныя лыжы. Кубак свету ў Канадзе (Лейк-Ліс). Хуткасны спуск. Жанчыны. Прамая трансляцыя.
23.00 Скачкі на лыжах з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). HS 131. Кваліфікацыя.
00.00 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.
00.30 Экстрэмальны спорт. Моладзевая зона.
01.00 Ралі. Чэмпінат свету. «Ралі Вялікабрытаніі».
01.30 Скачкі на лыжах з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). HS 131. Кваліфікацыя.
02.00 Ралі. Чэмпінат свету. «Ралі Вялікабрытаніі».
- HTB**
- 06.00 Сення.
06.05 Інфармацыйны канал «Сення раніцай».
09.00 «Галоўны герой».
10.00 «Сення».
10.20 «Ввацкія 90-я».
10.50 «Авіятары».
11.15 Дэтэктыўны серыял «Ү.Е.».
12.05 «Суд прысяжных».
13.00 «Сення».
13.30 Дэтэктыўны серыял «Вісякі».
15.20 «Вар'яцкі дзень. Агляд».
15.30 «Агляд. Выратавальнікі».

6 СНЕЖНЯ, СУБОТА

- 1**
- 06.20 Дакументальна-пазнавальны серыял «Таяніцы свет жывёл» (Францыя).
06.45 Брытва Окама.
07.15 Існаць.
07.40 Дзень спорту.
07.50 «Добрай раніцы, Беларусь».
08.45 Гатуем разам.
08.55, 14.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».
09.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
09.05 Здароуе.
09.45 Камедыйны серыял «Як сказаў Джым» (ЗША).
10.15 Шпілька.
10.55 Ранішняя хвала.
11.30 Дакументальны серыял «Таяніцы забытых перамог» (Расія).
12.10 Камедыя «Жаніцьба Бальзамінава» (СССР).
- H**
- 06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00
Навіны навіны.
06.05 АТН прадстаўляе: «Наша раніца».

- 21.00 Панарама.
21.45 Рамантычная камедыя «Каханне з алавяшчэннем» (ЗША-Аўстралія).
23.45 «Уласны персанон».
00.15 Моладзевы гумарыстычны серыял «Клава, давай!» (ЗША).
- H**
- 07.00 АТН прадстаўляе: «Суботня раніца».
08.00, 09.00 Нашы навіны.
09.05 «Шчаслівая разам». Камедыйны серыял «Здароўе».
09.40 «Смак».
11.00 «Кветкі як цуд». Дакументальны фільм.
11.30 «Наталля Гундарава. Наша Наташа».
12.30 Тэлечасопіс «Саюз».
13.00 Чэмпіёны КВЗ. «Па-за гульней».
14.25 Камедыя «Самаяabayальная і прывабная».
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 Прэм'ера. Юблейны вечар Георгія Гараняна.
17.55 АТН прадстаўляе: «Адзін супраць усіх».
19.00 «Ледніковы перыяд».
20.00 Вялікая палітыка.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 «Ледніковы перыяд».
23.25 «Праэкстэрпазысцітан».
00.00 Што? Дзе? Калі?.
- aq**
- 08.15 Серыял для дзяцей «Олівер Твіст» (Вялікабрытанія - ЗША).
09.00 Свята кампанія.
10.05 Жаночая ліга.
10.40 Школа рамонты.
11.40 Лабырінты: паміж Чорнай Ганчай і Ласоснай.
12.10 «Запал па культуры». Ток-шоў.
12.55 Біятлон. Кубак свету. Спрынт. Мужчыны. Прамая трансляцыя.
14.25 Невытлумачальная, але факт.
15.25 Біятлон. Кубак свету. Еўропа. Жанчыны. Прамая трансляцыя.
16.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Блэкберн - Ліверпуль. Прамая трансляцыя.
18.55 «Касмаполітэн». Відэаверсія.
19.55 «Спорт, спорт, спорт...».
20.30 Жаночая ліга.
21.10 Гандбол. Чэмпіянат Еўропы. Жанчыны. Аўстрыя - Беларусь. Прамая трансляцыя.
22.45 Шоў Ньюс.
- Россия**
- 07.00 Весткі.
07.10 Экранізацыя рамана «Чырвонае і чорнае». 1976 г. 3-я серыя.
08.20 Мультфільмы. «Алешка-белая рожкі».
17.40 «Я - вандроўца».
18.10 «Відъзмо-невідъзмо». Агляд міжнароднага шоў-бізнесу.
19.00 «Малая Радзіма».
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «СТБ-спорт».
20.10 Фільм «Матч поінт». ЗША-Вялікабрытанія, 2005 г.
21.35 «Крутыя рабяты». Народнае шоў. Плаўфінал.
23.35 Фільм «І тваю маму таксама». Мексіка, 2001 г.
01.20 Фільм «Бестурботныя палюбоўнікі». ЗША, 2005 г.

- 23.15 «Казанова». Тэлечасопіс для мужчын.
23.45 Камедыя «Буцік» (Францыя).
- 9**
- 07.00 Весткі.
07.10 Экранізацыя рамана «Чырвонае і чорнае». 1976 г. 3-я серыя.
08.20 Мультфільмы. «Алешка-белая рожкі».
17.40 «Я - вандроўца».
18.10 «Відъзмо-невідъзмо». Агляд міжнароднага шоў-бізнесу.
19.00 «Малая Радзіма».
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «СТБ-спорт».
20.10 Фільм «Матч поінт». ЗША-Вялікабрытанія, 2005 г.
21.35 «Крутыя рабяты». Народнае шоў. Плаўфінал.
23.35 Фільм «Нефер

7 СНЕЖНЯ, НЯДЗЕЛЯ

06.15 Моладзевы серыял «Сэрца акіяня» (Францыя).

06.40 Камедыйная меладрама «Нявеста і забоны» (ЗША- Вялікабрытанія).

08.30 Альманах вандраванняў.

09.00, 12.00, 15.00 Навіны.

09.05, 14.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».

09.10 Арсенал.

09.40 Камедыйны серыял «Як сказаў Джым» (ЗША).

10.10 Культурныя людзі.

10.50 Усё стыхі.

11.25 У свеце матараў.

12.10 Музычная камедыя «Волга-Волга» (СССР).

14.15 Хранікальна-документальны цыкл «Нябачны фронт» (Беларусь).

14.25 Відэафільм АТН «Прабач мяне».

15.10 Навіны рэгіёна.

15.30 Nota Bene.

16.00 Моладзевая меладрама «Суперзорка» (ЗША).

18.00 Суперлато.

19.00 Прэм'ера. Меладрама «Чырвоны жэмчуг кахання» (Расія-Украіна).

20.40 «Спортлато 5 з 36». Забаўляльнае шоў.

21.00 «Панарама тýдня».

22.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Відэачасопіс.

23.05 Драма «Кожная нядзеля» (ЗША).

12.25 АНТ прадстаўляе: «Ранішняя пошта».

13.05 «Дарослыя казкі аб жывёлах». Дакументальны фільм.

13.35 «Зваротны адлік».

14.05 «Хвіліна славы».

16.00 Нашы навіны.

16.15 Навіны спорту.

16.20 АНТ прадстаўляе: «Міжнародная панарама».

16.40 Тэорыя неверагоднасці. «Інтуіцыя».

17.25 Нядзельны «Ералаш».

17.45 Прэм'ера. «Агульная тэррапія». Шматсерыйны фільм. 11-я серыя.

18.50 Прэм'ера АНТ: Рэаліці-шоў «Пасаг для няўствы».

20.00 Контуры.

21.05 АНТ прадстаўляе: «Дыханне планеты».

21.40 Прэм'ера. «Апошні герой: Забытыя ў раі».

22.55 Фільм «Дом лётаючых кінжалоў».

01.05-01.40 «Камедзі Клаб».

06.35 «Сакрэтныя гісторыі».

07.25 «Агенцтва 2». Камедыйны серыял.

07.50 Фільм «Сюрпрыз». ЗША, 2007 г.

09.25 «Ўтапанарама».

09.55 «Відавочнік» прадстаўляе: самае смешнае».

10.50 «Вялікі сняданак».

11.30 «Каханне Маё». Камедыйны серыял.

12.35 «Добры дзень, доктар!».

13.10 Фільм «Шпік пецярбургскай паліцыі». Расія, 1992 г.

15.00 «Культурнае жыццё».

15.30 «Прыватныя гісторыі».

16.30 «24 гадзіны».

16.50 «Рэтраманія».

17.55 «Фантастычныя гісторыі».

19.00 «Ўтапанарама».

19.30 «Тыдзень». Інфармацыйна-аналітычная праграма.

20.30 Фільм «Тыгровыя атрады». Францыя, 2006 г.

22.55 «Спартовы тыдзень».

23.25 «Чэмпіянат свету па ралі 2008».

Шатландыя.

00.25 «Сакрэтныя матэрыялы».

Серыял.

07.40 Дабравест.

08.05 Mір вашай хаце.

08.20 Бухта капітанаў.

09.00 Наша піцёрка.

10.05 Камедыя «Сардэчна запрашаем, або Старонім уваход забаронены» (СССР).

11.20 Медычныя таямніці.

11.55 Біятлон. Кубак свету. Гонка пераследу.

Мужчыны. Прамая трансляцыя.

12.40 Клуб быльых жонак.

13.55 Біятлон. Кубак свету. Гонка пераследу.

Жанчыны. Прамая трансляцыя.

14.45 Кіаапавесць «Развітанне славянікі» (СССР).

16.20 Пасоўванне +.

16.35 Гаспадар.

17.05 «Спявай, душа. by». Фальклорны ансамбль «Журавушка» (Столінскі раён).

17.35 Меладраматычны серыял «Дзве зоркі» (Індыя).

19.05 Прафесійны бокс.

20.25 Тэлебарометр.

20.45 Правы чалавека.

21.00 Хакей. Адкрыты чэмпіянат Беларусі. Нёман (Гродна) - Юнасць (Мінск).

23.00 Хакей. НХЛ. Караліна - Філадэльфія.

00.35 Свая музыка.

01.05 Пасоўванне +.

07.00 «Здабытак рэспублікі».

07.15 Экранізацыя рамана «Чырвонае і чорнае». 1976 г. 4-я серыя.

08.25 Мультфільмы. «Гаршчок смеху» «Вожык і дзялчынка». Курдана ў клетачку».

08.50 «Студыя Здароўе».

09.25 «Дзяждыны на краіне».

10.25 «Гарадок». Дайджэст. Забаўляльная праграма.

11.00 Весткі.

11.10 «Сам сабе рэжысёр».

12.05 Прэм'ера. «Асцярожна, мозг!». Дакументальны фільм.

13.00 Дэтэктыв «Марш Турэцкага-3. Фільм 2. «Залаты стрэл». 2 серыя.

14.00 Весткі.

14.15 Прыгодніцкі фільм «Гардэмарыны - 3». 1992 г.

16.20 Прэм'ера. «Смяяца дазвялецца».

Гумарыстычная праграма.

18.25 «Сумленны дэтэктыв».

19.00 Весткі тýдня.

20.05 Фільм «Вяртанне блуднага таты».

2006 г.

22.10 Прэм'ера. «Імя Расія».

23.20 Вострасюжэнты фільм «Амерыкэн бой». 1992 г.

01.25 Заканчэнне эфіру.

08.30 Ветразны спорт. Monsoon Cup у Малайзіі. Прамая трансляцыя.

10.30 Скачкі на лыжах з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). Каманда.

11.00 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Спрынт. Мужчыны.

12.00 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Мужчыны. Гонка пераследу. Прамая трансляцыя.

12.45 Лыжныя гонкі. Кубак свету ў Францыі (Ла Клюз). Мужчыны 4x10км. Фінал. Прамая трансляцыя.

13.30 Скачкі на лыжах з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). Каманда.

14.00 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Жанчыны. Гонка пераследу. Прамая трансляцыя.

14.45 Скачкі на лыжах з трампліна. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). HS 131. Прамая трансляцыя.

16.30 Лыжнае двайборства. Кубак свету ў Нарвегіі (Тронхейм). Прамая трансляцыя.

17.15 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Мужчыны. Гонка пераследу.

18.00 Біятлон. Кубак свету ў Швецыі (Остэрсунд). Жанчыны. Гонка пераследу.

18.45 Горныя лыжы. Кубак свету ў ЗША (Бівер-Крык). Мужчыны. Слалам-гігант. 1-я спроба. Прамая трансляцыя.

19.45 Горныя лыжы. Кубак свету ў Канадзе. Супергігант. Жанчыны. Прамая трансляцыя.

21.30 Горныя лыжы. Кубак свету ў ЗША (Бівер-Крык). Мужчыны. Слалам-гігант. 1-я спроба.

21.45 Горныя лыжы. Кубак свету ў ЗША (Бівер-Крык). Мужчыны. Слалам-гігант. 2-я спроба. Прамая трансляцыя

ЦІКАВА

ЗАЧЫНЦЬ ГУАНТАНАМА: ЛЯГЧЭЙ СКАЗАЦЬ, ЧЫМ ЗРАБІЦЬ

Алег ПЯТРОУ

**Адным з важных пунктаў
выбарчай кампаніі Барака
Абамы было абяцанне
зачыніць турму для
тэрарыстаў у Гуантанама.
Наколькі гэта рэальна?**

Турма Гуантанама знаходзіцца на тэрыторыі амерыканскай вайсковай базы на паўднёва-ўсходнім беразе Кубы. Тут служыць 9000 амерыканскіх вайскоўцаў. Статус базы вельмі не звычайні хоця б з таго, што Куба і ЗША не маюць дыпламатычных адносін. Гавана патрабуе вываду янкі з Кубы, і спасылаецца пры гэтым на міжнароднае права. Вашынгтон жа сцвярджае, што міжнароднаму праву якраз супяречаць заставы кубінцаў.

З'явіліся амерыканцы ў Гуантанаме напрыканцы XIX стагоддзя падчас вайны з іспанцамі. Куба ад канцлеру Мадрыду была вызвалена, аднак толькі для таго, каб трапіць пад канцлер Вашигтону. Першым презідэнтам заснаванай кубінскай рэспублікі стаў амерыканскі грамадзянін, які ў 1903 годзе пагадзіўся перадаць Штатам поўны канцлер над Гуантанама.

У 1934 годзе дамову перагледзелі, і ЗША пагадзіліся плаціць за аренду тэрыторыі штогод 20 тысяч долараў ЗША. У пераліку на цяперашнія кошты гэта прыблізна тро мільёны долараў.

1 студзеня 1959 года партызанская атрады Кастра і Чэ Гевары ўступілі ў Гавану. На першым этапе рэвалюцыі палітычна фізіяномія новага рэжыму быта не вызначаная. Сам Кастро падаў з арыстакратычнага роду. У Штатах яго руху шмат хто сімпатызаваў, і нават дапамагаў грашыма. Напрыклад, блізкая да Дэмакратычнай партыі «New York Times» написала пазітыўны насып пра Фіделья і яго сяброву — мужчынскіх змагароў з дыктатарам. Тому спачатку Фідельль ігнараваў пытанне Гуантанама.

Пра базу пайшла размова, калі адносіны з Вашынгтонамі канчаткова пагоршыліся. На пачатку

60-х Кастра патрабаваў вываду флоту ЗША з Гуантанама. Штаты адмовіліся, спасылаючыся на дамову 1934 года. З тых самых часоў спрэчка працягваецца. Бакі нават судзіліся ў міжнародным судзе ў Жэневе, аднак безвынікова.

Прычым ЗША акуратна плаціць аренду залатымі зліткамі. Кастра тყыроши не траціць, а захоўвае ў сейфе свайго офісу як доказ прынцыповасці.

Натуральная, за апошнія 50 гадоў знешні выгляд базы вельмі змяніўся. Да пачатку рэвалюцыйных падзеяў звычайнія кубінцы маглі вольна наведваць базу. Фактычна гэта быў маленькі горад. Тут нават працаваў свой тэатр і дзеянічала радыё. Шмат хто з кубінцаў працаваў на базе. Напрыканцы 50-х рэжым уваходу на базу для грамадзян Кубы стаў больш жорсткім. У 60-х амерыканцы стварылі вакол базы штучныя плоты з кактусаў, які цятніцца на восем кіламетраў. У 1962 годзе падчас ракетнага крызісу сем'і вайскоўцаў былі эвакуяваны з базы, аднак у 1964-м ім дазволілі вярнуцца. У тым жа годзе адбылася яшчэ адна значная падзея:

спрабавалі воднымі шляхамі нелегальна дабрацца да Амерыкі. Гэта была невялікая ўстанова, разлічаная на 30–50 вязняў. Але з 2002 года колькасць вязняў павялічылася да некалькі сотняў. Гэта галоўным чынам былі сібры Аль-Каіды, захопленыя падчас вайны з афганскім талібамі. Было вырасшана стварыць на базе спецыялізаваную турму для тэрарыстаў. Прычым рэжым іх утрымання з самага пачатку не адпавядзе міжнародным канвенцыям. Вязні Гуантанама носяць кайданы. Яны часам не маюць права на перапіску з роднымі. Ніхто не ведае, калі іх будзе судзіць, па якіх законах і за што. Нічога дзёнага, што ў чэрвені 2006 года троє вязняў Гітма пакончылі жыццё самагубствам.

Парадкі ў Гуантанама выклікалі абурэнне міжнародных праваабарончых арганізацый. Amnesty International, ААН і Еўрапейскі Саюз некалькі разоў патрабавалі правесці больш-менш адкрыты судовы працэс над людзьмі, якія ўтрымліваюцца ў турме Гуантанама. І вось нарэшце проблема быццам вырашана: Абама абяцае зачыніць Гітма. Аднак эксперты ставяцца да гэтага крэтычна.

Першая проблема: што рабіць з быльмі тэрарыстамі? Лагічна было б перадаць іх урадам краін, адкуль яны паходзяць. Некаторыя ўрады, напрыклад Саудаўская Аравія, гатовыя забраць сваіх грамадзян. Аднак самую вялікую частку вязняў Гуантанама

ма складаюць выхадцы з Йемену — краіны, дзе палітычная сітуацыя не стабільная. Некаторыя рэгіёны Йемена ўвогуле не кантралююцца цэнтральным урадам. Натуральна, німа гарантій, што былыя тэрарысты ў такіх умовах не вернуцца да сваёй дзейнасці.

Калі тэрарыстаў нельга адпушкаць па месцу прыпіскі, значыць, іх трэба судзіць на тэрыторыі ЗША. І зноў проблема: ніводны кангрэсмен, які прадстаўляе інтарэсы таго ці іншага штату, не дасці згоды праводзіць падобны суд там, дзе жывуць яго выбаршчыкі. Матыў зразумелы — гэта патэнцыйна можа зрабіць край аб'ектам атак тэрарыстаў і паставіць крыж на кар'еры.

Трэцяя проблема — прававая. Больш-менш адкрыты суд — гэта супрацьстаянне бакоў. Аднак такая галіна права, як барацьба з тэрарызмам, вельмі слаба распрацаваная. Прафесары юрыспрудэнцыі прызнаюць, што тэрарысты, калі атрымаюць добрых адвакатаў, змогуць давесці сваю невінаватасць.

Што застаецца ў такой сітуацыі Абаме? Большасць спецыялістаў кажа, што ён паспрабуе проста перавесці вязняў з Гуантанама ў Баграм — турму ў Кабуле, дзе ўтрымліваюцца палоннія талібы. Парадокс у тым, што Баграм сваімі турманнымі парадкамі ўжо заслужыў рэпутацыю другога Гуантанама.

Адзінае выйсце для Абамы і яго каманды — распрацаваць працэдуру хуткага і адкрытага суду над тымі, каго падазраюць у міжнародным тэрарызме.

«Гуантанама — гэта сімптом больш вялікай проблемы, — кажа адзін са спецыялістаў па праву. — Так і цікава, нават калі проблема цяперашніх вязняў Гуантанама будзе вырашана, іх месца не дойдзе будзе вольным. Амерыканцы і іх саюзнікі ўвесь час захопліваюць у палон новых сяброў тэрарыстычных груповак, і закон пра барацьбу з тэрарызмом прости неабходна найхутчэй прыняць».

Праблема ў тым, што, каб распрацаваць новыя эфектыўныя законы, патрэбны час, а выбаршчык любіць, каб абяцанні, дадзеныя палітыкамі падчас кампаніі, выконваліся хутка.

ЯНЫ ПРА НАС: ЗАМЕЖНАЯ ПРЕСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Між тым, на думку аналітыкаў, афіцыйны Мінск намагаецца апраўдаць чаканні Еўрасаюзу, які да красавіка замарозіў візвавы санкцыі супраць Аляксандра Лукашэнкі і яшчэ 35 беларускіх чыноўнікаў. Патрабаванне пра забеспеччэнне свабоды прэзыдэнту ёсьць сярод 12 умоў, якія раней Еўрасаюз сформуляваў для нармалізацыі адносін Беларусі і ЕС.

«BBC» (Вялікабрытанія)

Магчымасць укладзіці капітал ў краіну з мільёнамі людзей (уключаючы кваліфікованых працоўных), з цэнтральнымі месцамі знаходжання ўсходніх Еўропе і добрымі дарогамі, можа зацікавіць інвестараў. Аднак патрэбна больш

часу, пакуль заходнія бізнесмены пераканаюцца, што Лукашэнка трymае слова. Для Лукашэнкі няма лёгкіх адказаў. Ёсць толькі разуменне таго, што танец, які ён вядзе, каб утрымаць уладу, становіцца яшчэ больш складаным.

«The Guardian» (Вялікабрытанія)

Па неафіцыйнай інфармацыі, каменем супяречнасця ў перамоўах з МВФ стала пытанне ўтрымання курсу беларускага рубля ў адносінах да долара. Улады не пагаджаліся з тым, што ва ўмовах крызісу і адмоўнага сальда зневажнага гандлю неабходна дэвальваць рублю. Між тым, на падтымку нацыянальнай валюты ў верасні-кастрычніку спатрэбілася больш за 500 мільёнаў долараў з рэзерваў, або

дзесятая іх частка. Адначасова ў апошнія два тыдні адзначаецца падыненне курсу рубля. Гэта дае экспертам падставы казаць аб tym, што Беларусь і МВФ дасягнулі разумення.

«Коммерсанц-ТВ» (Расія)

Для Беларусі пачатак скарачэння ў прамысловай сферы можа мець найгоршыя наступствы сярод краін СНД. Дзяржава шмат гадоў дэкларавала стабільнасць і прадказаўнасць беларускай мадэлі дзяржавы. Крызіс, які пачаўся, калі верыць дэкларацыям беларускіх уладаў, закрнуў краіну не вельмі магчымай, але ўсе ўспехі ўзяты на якраз дзяржаву. Аднак біліжэйшым часам Расія, якая з'яўляецца галоўным спажыўцом беларускіх тавараў, можа сутыкнушца з дэфіцитам сродкаў на аплату іх закупак. І калі з боку Масквы не будзе прынята альтруістичнае рашэнне працягваць набываць беларускую прадукцыю, каб захаваць сацыяльную стабільнасць у саюзнай Беларусі, наступствы для эканомікі могуць быць вельмі змрочнымі.

«Газета 24» (Украіна)

Пакуль што Беларусь адзіная краіна з СНД, якая ўжо папрасіла крэдыт у Расіі. Памер крэдиту невялікі — 2 мільярды долараў, — аднак будзе выдацца ў два этапы. Але грошы Мінск патрэбныя ўжо зараз, і таму Бацька звязрнуўся таксама да МВФ.

«Kiev Post» (Украіна)

ЗАМЕЖЖА

▼ МІЖНАРОДНІЯ НАВІНІ

ГЕРМАНІЯ

На сустречі з генеральним сакратаром ААН Пан Гі Мунам федэральны міністр абароны Франц Ёзэф Юнг паабяцаў, што Германія працягне ўдзельнічаць у міжнароднай барацьбе з піратамі ў прыбярэжных водах Самалі. Аднак для процідзеяння піратамі міжнароднай супольнасці неабходны выразны план аперацыі. Але спачатку, па яго словам, будзе праведзена праца па стварэнні нацыянальнай прававой базы.

Па словам міністра, федэральны ўрад прыме ўдзел у барацьбе з піратамі ў рамках міжнароднага мандата і накіруе адзін вартайчы карабель. Але для актыўлівітету гэтай місіі патрабуецца яшчэ згоды бундэстага.

Зараз бундэсвер у рамках аперацыі «Нязломная воля» («Enduring Freedom») акказвае дапамогу ў рамках неабходнай абароны. Вартавому караблю «Карлсруэ» ўжо ўдалося адбіць два напады піратоў ля ўзбярэжжа Афрыканскага Рога.

КОСАВА

Еўрасаю разлічвае заявшыць разгортванне місіі ЕС у галіне законнасці і права (EULEX) у Косава ў пачатку снежня. Магчыма, гэта будзе 2 снежня, заяўшы вярхуны прадстаўнік ЕС па агульной зневажнай палітыцы і бяспекы Хаўер Салана.

Місія ЕС будзе ўключыць 1900 чалавек міжнароднага персаналу і 1100 косаўскіх спецыялістаў. Сербія дагэтуль рашуча спраца размяшчэння EULEX, якое пачалося ў сакавіку, заяўляючы, што мае намер мець справу толькі з місіяй ААН. Місія мае мандат Савета бяспекі арганізацыі, якім прызнаеца тэрытарыяльная цэласнасць Сербіі.

22 лістапада косаўская паліцыя затрымала трох грамадзян Германіі па падазрэнні ў дачыненні да выбуху. Згодна з паказаннямі сведак, адзін з немцаў зайшоў у пусты будынак побач з прадстаўніцтвам Еўрасаюза, адкуль, як мяркуеца, была кінута выбуховая прылада. У выніку выбуху нікто не пацярпеў. Прадстаўнік германскага ўрада называў абсурднай інфармацыю аб дачыненні грамадзян Германіі да выбуху каля прадстаўніцтва ЕС.

ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ

Закон, накіраваны спраць шлюбам па прымусе, уступіў у сілу ў Вялікабрытаніі. Тым, хто прымушае сваіх дзяцей уступаць у шлюб насуперак іх волі, зараз пагражае да двух гадоў турмы.

Праблема асаблівоста востра стаіць у мусульманскім асяроддзі, дзе шлюбы па прымусе — звычайная практика. Апошні час увагу грамадскасці прыцягнулі выпадкі звязаных з гэтым самагубстваў і так званыя «забойствы гонару».

Звычайна ахвяры шлюбаў па прымусе не звяртаюцца ў паліцию, таму што не жадаюць, каб у іх бацькоў быў непрыемнасці. Але яны вельмі няшчасныя, і часта наносяць сабе калецты, і нават здзясняюць самагубства.

Праблема датычыцца, галоўным чынам, дзяўчын-мусульманак, але і хлопцы таксама далёка не заўсёды могуць ажаніцца па каканні: «Мая маці пастаўіла мене перад выбарам — ажаніцца або застасцца без спадчыны. Я абраў другое», — кажа адна з ахвяр шлюбу па прымусу.

Сёлета ў паліцую ўжо паступіла больш 1500 заяў у сувязі з прымусам да шлюбу.

Юнакі і дзяўчыны, якія выраслі ў Вялікабрытаніі, далёка не заўсёды жадаюць падпарадкоўвацца старожытнай традыцыі. Па новым законе, улады могуць забяспечыць ім абарону, а таксама перашкодзіць іх адпраўцы за мяжу, дзе часта заключаюцца такія шлюбы.

ГРЭНЛАНДЫЯ

У Грэнландыі прайшоў рэферэндум пра больш шырокое права на аўтадомію самага вялікага ў свеце вострава. Грэнландыя з'яўляецца рэгіёнам Даніі, што мае самакіраванне і шмат у чым незалежны ад Капенгагена, але тутаі галіны, як абарона і зневажнай палітыка, застаюцца ў кампетэнцыі дзяцкага ўрада.

Цяперашні рэферэндум дасць магчымасць самастойна распаряджацца распрацоўкай нетраў і марскіх рэсурсаў, самастойна дзяліць прыбытак ад іх продажу.

Як лічачь палітологі, рэферэндум можа стаць першым крокам Грэнландыі да незалежнасці. Супраць гэтага зусім не пярэчаць у Данії, змешчанай на іншым беразе ажыя.

Аднак сумнівы ў неабходнасці суверэнітэту — ва ўсякім разе, паспешлівага — ёсць у самой Грэнландыі. У першую чаргу, грэнландцаў хвалюе не здавальняльная эканамічна сітуацыя і сацыяльныя проблемы. Рэферэндум, як лічыцца, павінен крэйху выправіць становішча.

ТАЙЛАНД

Тайландскія апазіцыянеры абстралялі групу прыхільнікаў ўрада, аб гэтым паведаміла мясцовая тэлебачанне. 10 000 чалавек, якія падтрымліваюць апазіцыі Народны альянс за дэмакратыю, акружылі будынак старога аэропорта Дон-Муанг, які служыць часовай рэзідэнцыяй прэм'ер-міністра краіны. За дзень да гэтага дэмантранты блакавалі будынкі парламента і шэрагу міністэрстваў.

Апазіцыя прадпрымае гэтыя дзеянні, каб перашкодзіць працы ўрада, які вінаваціць у карупцыі. Народны альянс патрабуе адстакі прэм'ер-міністра Санчата Вангсавата, які, як заяўляюць апазіцыянеры, працягвае палітыку былога кіраўніка краіны і свайго зяця мільярдэра Таксіна Чынавата.

Масавыя выступы апазіцыі началіся ў краіне яшчэ ў жніўні, тады маніфестанты занялі будынак парламента, які дагэтуль утрымліваюць у сваіх руках. Новы ўсплеск хваляванняў адбыўся ў нядзелю, пасля таго, як Санчат Вангсават заявіў, што па-ранейшаму не мае намеру сыходзіць у адстакі, нягледзячы на нездаволенасць насельніцтва.

► ФІЛЬМ

КОМПЛЕКС ПАДЗЕННЯ

Іван БІЧ

Цяперашняя Германія падзеленая паміж прыхільнікамі і апанентамі аднаго фільму. Самая цікавае, што фільм Бернда Эйхінгера «Комплекс Баядэра-Майнхофа», пра які пойдзе мова, парыўноўваюць з фільмам «Untergang» («Падзенне») — першым фільмам пра Гітлера, які быў зняты ў сучаснай Германіі.

Здымаць стужкі пра фюрэра ў Германіі раней лічылася парушэннем палітычнай этикі. Тоеж самае адбылося з фільмам «Комплекс Баядэра-Майнхофа». Рэжысёр спакусіўся на тое, пра што казаць нельга, або нельга казаць у іншай трактоўцы.

Мова ідзе пра ляванскую тэрарыстычную групу «Фракцыя Чырвонай арміі» (RAF). RAF была заснаваная напрыканцы 60-х актыўвістамі левага студэнцкага руху.

Захопленыя дзеянасцю Чэ Гевара і Філіоля Кастра, які з дапамогай партызанскі скінулі дыктатуру Батысты, маладыя немцы вырашылі імпартаваць вони групу «Фракцыя Чырвонай арміі» (RAF), якія з'яўліліся ў Афрыцы і Трэцяга свету ў ФРГ.

Сваё права на гвалт і єкстремізм яны аргументавалі тым фактам, што шмат кіраўнікоў тагачаснай ФРГ у 30-40-я гады займалі вышэйшыя пасады ў апарате нацысцкай Германіі. Пры ўсім сваім рамантызме і адсутнасці вонкіту баявых дзеяній групоўка здолела навесці дзікія жах на дзяржаўныя інстытуты. «Фракцыя Чырвонай арміі», якая ў лепшыя часы налічвала максімум 80 чалавек, рабавала банкі, захоплівала самалёты, забівала чыноўнікаў першага дывізіёну.

Дасюль цяжка зразумець, як былыя студэнты, галоўным чынам гуманітарных факультэтаў, здолелі рэалізаваць такія складаныя аперацыі, кшталту рабавання трох берлінскіх банкаў за адзін дзень, або выкрадання міністра, якога абаранялі першакласныя спецы ў галіне асабістай аховы. У рамках барацьбы з RAF у краіне былі аблежаваны грамадзянскія праўы і ўведзена забарона для людзей радыкальных левых поглядзей зўямаць дзяржаўныя пасады.

Самае дзіўнае, што як мінімум тройчы паліцыя і спецслужбы з'яўляліся кіраўніцтвам арганізацыі. І ўсякі раз знаходзіліся людзі, гатовыя перахапіць крывавую эстафету. Афіцыйна RAF складаў зброю толькі напрыканцы 90-х. Адзначым, прышыніла супраціў не пад цікім рэпрэсій, а добраахвотна. Аднак ужо ў 2001 годзе з'яўліся нейкія людзі, якія началі браць на сябе адказнасць за гвалтоўныя акцыі ад імя RAF.

Абавязкова трэба адзначыць, што RAF як феномен не мог адбыцца без дапамогі з таго боку берлінскай сцяны. У рамках шырокай антыімперыялістычнай салідарнасці палесцінскіх і лівійскіх арганізацый для баевікоў RAF курсы вайсковай падрыхтоўкі. Усходняя Германія ў выпадку правалу сяброў RAF заўсёды была гатовая надаць ім ПМЖ.

Пры ўсім відавочна гвалтоўным характару ўчынкаў RAF, крэтыкаўцаў групоўку ў ФРГ доўгі час лічыліся палітычна некарэктна. Усе дванаццаць фільмаў пра RAF, што быў зняты раней, малююць яе актыўвістай як нейкіх рамантыкаў, якія занадта моцна паверылі ў ідэі справядлівасці і роўнасці.

На тое ёсць свае прычыны. Па-першае, RAF з'яўліліся здаеніца рухам сапраўдных ідэалістаў. Сярод заснавальнікаў быў не маргінал, а маладая нямецкая эліта. Ульрыка Майнхоф, адна з ініцыятараў стварэння падпольнай арганізацыі, — лепшая журналістка ФРГ канца 60-х. Яе калега па тэрарыстычнаму цэху Гудрун Энеслін — прамы нашчадак Гегеля. Абраняць арыштаваных сяброў RAF выклікаўся сусветна вядомы філософ Жан-Поль Сартр.

Па-другое, цікавы лёс удзельнікаў моладзевых пратэсту 60-х, для якіх RAF калісьці была атрыбутам маладосці. Зараз яны — палітычны істэблішмент. Некаторыя з іх ведалі тэрарыстаў RAF асабіста. Напрыклад, былы міністр замежных спраў Йошка Фішэр ад Партыі зялёніх нейкі час падзараваўся ў тым, што дазволіў чырвонаармейцам пераночыць у сябе дома.

Фільм Бернда Эйхінгера — першая спроба паглядзець на феномен RAF па-іншаму. Галоўная ідэя рэжысёра — давесці, што RAF — гэта не падкантрольны свядомасці гвалт. Магчыма, тэрарысты і пачыналі як рамантыкі, аднак хутка забойства стала для іх пэўнай устаноўкай. Чымсьці стужка нагадвае вядомы фільм Алівера Стоўна «Народжаныя забойцамі» пра парачку, якая забівае, каб атрымальць эмацыйнае задавальненне. Забойства — адзінае, што складае для іх сэнс жыцця.

Карціна стала падзеяй у культурным жыцці Германіі. Кожная газета краіны палічыла сваім абвініцкамі адрэагаваць на фільм. Весь фрагменты некаторых рэцензій.

«Фільм зроблены прафесійна. Аднак 20 мільёнаў ёура (столікі каштавалі здымкі), не апраўдалі сябе. Гісторыя краіны распавядадацца як нейкі калаж. Магчыма, якраз галівудчыкі паставяць кропкі над «і» ў дыскусіі вакол значэння карціны. Калі падчас раздачы прэміі «Оскар» яны ўзнагародзяць фільм, рэвізія з'яўлы RAF будзе легалізаваная. Інакш — RAF, як і раней, застанецца прыгожай легендай. Міф, які на самай справе сапраўдны, мала адпавядае рэалънасці. Напрыклад, адзін з бацькоў RAF Хорст Малер, якога арыштавалі яшчэ ў 70-я і доўга трывалі ў турме, пасля амністыі напачатку 80-х сышоў у неанацісты.

А некаторыя кажуць, што фільмы «Комплекс Баядэра-Майнхоф» і «Падзенне» нельга параўноўваць.

► МЕРКАВАННЕ

Жан-Жак Дардэн: якасць нашага жыцця залежыць ад космасу

25–26 лістапада ў Гаазе прышла нарада єўрапейскіх міністраў, якія курыруюць пытанні асвяення космасу. Нарада праводзіца раз на трох гадах. У павестцы дnia — зацвярджэнне гадавога бюджету Еўрапейскага касмічнага агенцтва і план працы на бліжэйшыя гады. Напярэдадні гэтай нарады генеральны сакратар Еўрапейскага агенцтва Жан-Жак Дардэн даў інтэрв'ю тэлеканалу «Еўраньюс».

— Адной з асноўных мэтаў єўрапейскай касмічнай палітыкі з'яўляецца паляпшэнне якасці жыцця на Зямлі. Гэта праграмы, якія закранаюць інтарэсы ўсіх грамадзян, у прыватнасці, праграма маніторынгу Зямлі GMES (Global Monitoring for Environment and Security). Яна націравана на назіранне за Зямллю і яе атмасферай, за экалагічнай бяспекай. Другая — гэта праграма запускаў на геастацыянарную арбіту метэаспадарожнікаў трэцяга пакаленія.

Ёсць яшчэ адна праграма, націравана на далейшае развіццё сістэмы «Галілеа». Гутаркі аб удасканаленні «Галілеа», якая пакуль яшчэ не пачала функцыянуваць, могуць камуны і здацца дзіўнымі, але трэба заўсёды прадугледжваць наступны этап развіцця, які дазволіць палепшыць якасць навігацыйных сістэм, што выкарыстоўваюцца ў паветры, на моры і на зямлі.

Яшчэ маецца шэраг праграм, якія датычаць навукова-тэхнічнага развіцця і ўдасканалення наяўных ведаў па даследаванні космасу. Мы жадаем вывучыць планеты, вывучыць Сусвет гэтак жа сама, як мы вывучылі Зямлю.

Важна, каб єўрапейская пра- мысловасць з поспехам канкурувала на сусветных рынках. Гэта элемент, ад якога залежаць эканамічны дабрабыт і занятасць людзей. Тому важным кірункам касмічнай камерцыйнай дзея- насці з'яўляюцца тэлекамуніка- цы. Каб падвысіць канкурэнт- здольнасць усёй пра- мысловасці, трэба паляпшыць тэлекамуніка- цыйныя тэхналогіі.

Але самае галоўнае — палёты ў космас. Без палётаў немагчыма выкарыстаць касмічную прастору. Доступ да космасу забяспечвае носьбіт «Арыён-5», а праз год да нас даследавацца караблі «Саюз» і «Вега». Тады ў нас з'явіцца поўны спектр ракета-носібітаў. Даследаванне космасу — гэта не толькі развіццё навукі, удасканаленне тэхналогій і падвышэнне канкурэнтздольнасці, але таксама мары, звязаныя з паляпшэннем якасці жыцця людзей. Праграма засвяенія космасу ўключает ў сябе міжнародныя даследаванні спачатку Месяца, затым Марса. І Еўropa павінна

стать паўнапраўным удзельнікам гэтых праграм.

— *Ці маюца ў вас козыры, якія дазволяюць пераканаць тых, хто распараражжаеца сродкамі, у неабходнасці рухацца наперад?*

— Еўropa, нягледзячы на значна меншыя сродкі, чым вылучаюцца на даследаванні космасу ў іншых месцах, лідзіруе ў шматлікіх кірунках — як у даследаваннях, так і ў касмічных запусках. Наша доля на рынку запускаў складае 60 працэнтаў, а ў пытаннях аховы наваколнага асяроддзя на пла- неце яна нават большая. На мой погляд, Еўрапейскае касмічнае агенцтва з'яўляецца сусветным лідэрам у даследаванні Зямлі і яе экалогіі. Думаю, што дзеля гэтага неабходны большыя інвестыцыі, бо гэта інвестыцыі ў будучыню. Я ведаю, што сёння мы перажываєм вялікія эканамічныя цяжкасці, але інвестыцыі, прызначаныя на засвяенне космасу, павінны быць незалежныя ад штогадовых ваганняў эканомікі. Вылучаныя сёння інвестыцыі прыніясуць свой плён толькі праз 10 гадоў.

— *Вельмі часта простыя людзі не разумеюць, што даюць гэтыя інвестыцыі. Што вы можаце ім патлумачыць?*

— Вы ведаеце, што было б, калі бы на адзін дзень адключыць касмічныя спадарожнікі? Ні адзін чалавек не зможа нармальная жыць без космасу. Без дапамогі сістэмы касмічнай навігацыі ні адзін шафёр у Парыжы сёння не зможа працаваць. Самалёты не

змогуць пералітаць з аднаго кантынента на іншы. У вас не будзе метэапрагнозу на бліжэйшыя 5 дзён, а фермеру давядзенца пра- цаваць без адпачынку, бо ён не ведае, якое будзе надвор'е. А калі б адключэнне спадарожнікаў су- пала з фіналам чэмпіянату свету па футболе, заўзятары не ўбачылі б матч у прымым эфіры — тады ўсім стала бясна, наколькі якасць нашага жыцця залежыць ад космасу.

— *А што вы думаеце пра касмічныя праграмы Індый і Кітая?*

— Спачатку суперніцтва ішло паміж СССР і ЗША. Еўropa на дзе- сяцік гадоў адстала. Сёння Еўро- па нагнала ў сферы тэхналогій і навукі, але ў фінансаванні сваіх праграм па-ранейшаму адстое. У апошнія гады мы сталі сведкамі з'яўлення на сцене новых гульгоў. Гэта не толькі Кітай і Індый, гэта таксама Японія і Бразілія. Космас займае ўсё важнейшае месца, і ўсё больш краін яго асвойваюць. Міжнароднае супрацоўніцтва ў даследаванні космасу — гэтае супрацоўніцтва не толькі вялікіх касмічных дзяржав. Мы працуем разам з краінамі, якія самі пакуль не могуць лётаць у космас, але ім патрэбен доступ да касмічнай прасторы. Гэта краіны Афрыкі, Паўднёвай Амерыкі, Усходу. Ім патрэбныя магчымасці, якія дае космас для барацьбы з засухай, для развіцця сельскай гаспадар- кі, адукацыі, медыцыны. Космас — гэта важны вектар развіцця краін, якія не валодаюць магчымасцямі самастойна яго выка-

▼ ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

РАУЛЬ КАСТРА

Для апошнім часам дадалася яшчэ адна. Імя ёй — Барак Абама. Справа ў тым, што абронне чарна- скурага палітыка на пасаду прэз- дэнта ЗША ўзняло пытанне расізму сярод чарнаскурых грамадзян Вострава Свабоды. Адпаведна ста- тыстыцы, 65 працэнтаў насельніцтва Кубы белая, 25 — метысы, а 10 працэнтаў маюць чорную скuru. Рэжым камуністу заўсёды ганарыўся тым, што даўно вырашыў расавую проблему. Натуральна, пасля абрація Абамы Гавана захадзела прадмансстраці, што мясцовыя негры жывуць не горш за амерыканскіх. Аднак калі справа дайшала да статыстыкі, аказалася, што сітуацыя, мякка кажучы, неадназначная. Чарнаскурые кубінцы, як правіла, зарабляюць у пайтары разы менш, сярод кіруючага персаналу яны складаюць мізерны працэнт, ім нават неафіцыйна забаронена працаваць ва ўстановах, супрацоўнікі якіх абслугоўваюць інтурысты. У кубінскім парламенце чарнаскурый дэпутат складаюць 16 працэнтаў. Найбольш ахвотна іх бяруць на працу ў якасці спартсменаў, паліцэйскіх і музыкантаў. Сітуацыя вакол правоў чарнаскурых кубінцаў адразу скарыстаўся арганізацыі, якія вядуць прапагандысцкую барацьбу супраць рэжimu Кастра. Адзін з антикастраўскіх цэнтраў у ЗША адкрыта выказаў занепакоенасць станам правоў расавых меншасцяў на Кубе.

НИК ГРЫФІН

З праваадыкальнай Брытанскай нацыянальнай партыі (BNP), старшынёй якой з'яўляецца Грыфін, здарыўся дзіўны казус. Нехта скрупі спіс яе сяброў у электронным выглядзе і выклалі дакумент у інтэрнэце. Такім чынам, кожны чалавек цяпер можа даведацца не толькі прозвішчы ўсіх 13 тысяч сяброў арганізацыі, але таксама іх месца працы і хатні тэлефон. Нягледзячы на то, што BNP апошнія гады дэманструе нядрэнныя вынікі на мясцовых выбарах, і нават атрымала прадстаўніцтва ў гарадскім савеце Лондану, партыя і яе актыўісты ў грамадстве лічачца фашыстамі. Не дзіўна, што некаторыя, калі пабачылі контакты нацыяналістаў, пачалі тэлефанаваць ім і абрацаць. Часам людзям пагражалі. Непрыемнасці чакалі сяброў BNP таксама на працоўных месцах. Шмат хто з іх раней не афішаваў сваю партыйную прыналежнасць. Зараз ім пагражае зваленненне, паколькі наяўнасць у ofise расіста можа пагоршыць імідж фірмы. Сярод ахвяр хакераў ёсць некалькі паліцэйскіх, якія таксама ў волыны ад працы час мелі контакты з правымі радыкаламі. Прэса лічыць, што хутчэй за ўсё базу дадзеных выкладаў нехта з нацыяналістай, хто меў зуб на Грыфіна. Тым больш, што пару месяцаў таму ад BNP адкало- лася крыло незадаволеных курсам старшыні. Сам Грыфін сцвярджае, што мела месца праvakация спецслужбай, якія звязаныя з урадавай партыйнай лейбэрыйстай. Між тым, самі лейбэрystы заявілі, што кожны грамадзянін мае права па закону быць сябрам любой палітычнай структуры. Міністр паліцыі публічна паабяцаў сябрам BNP, што ніхто з іх не будзе звольнены на палітычных матывах.

НІНО БУРДЖАНАДЗЕ

Адзін з аўтараў грузінскай аранжавай рэвалюцыі, былы саюzník Mihaila Saakashvili, Ніно Бурджанадзе, якая нейкі час таму сышла ў адстаўку з пасады спікера, зноў вярнулася ў вялікую палітыку. У адным з табілічных спартзалаў, акурат на пятую гадавіну рэвалюцыі, адбыўся з'езд створанай пад Ніно партыі — «Дэмакратычны рух — Адзінай Грузіі». Новая фарма- цыя заявіла пра сваё апазіцыінае стаўленне да існуючага ў краіне рэжimu. Галоўным тактычным заданнем партыі ёсць правяд- зенне ў краіне датэрміновых прэзідэнцкіх выбараў. Апошнія месца прыблізна год таму, аднак рэйтывінг Mihaila Saakashvili, які на іх перамог, аказаўся падкошаным пасля вайсковага канфлікту з Расіяй. У прынцыпе, якія паказалі апошнія акцыі аўяднанай апазіцыі, якія ледзь сабралі 200–300 чалавек, электаральны рэсурс у прэзідэнта застаўся, і ён мог бы пайсці на новыя выбары. Праблема ў тым, што грузінскія канстытуцыяне не дазваляе абрацца прэзідэнтам больш чым на два тэрміны, і ў выпадку новых выбараў Saakashvili не будзе мець права балатацца. Такім чынам, патрабаванні Бурджанадзе апрыёры будуть праігнараваны ўрадам. Цяжка сказаць, якім чынам яе партыя, якая не мае CMI і фракцыі ў парламенце, збіраецца змагацца. Прайда, злыя языкі кажуць, што за праектам Ніно стаяць амерыканцы, якіх дастаў непрадказальны Saakashvili. Магчыма, пад іх ціскам прэзідэнт пойдзе на саступкі Бурджанадзе.

► РЭЦЕНЗІЯ

ПЕРААДЛЬВАЮЧЫ ПРЫСТУПКІ

Ася ПАПЛАУСКАЯ

Калі б я была не крытыкам, а кінарэжысёрам, сцэнарыстам ды аператарам, я б узяла раман Артура Клінава «Малая падарожная кніжка па Горадзе Сонца», ягоны ж фатаальбом «Горад СОНца», камеру, закінула б за пазуху натхненне ды выправілася б на шпацир па Мінску. Малай быў бы фатаальбом, а гідам ды гістарычнай даведкай — раман.

Падчас навучання ў школе, што было не так шмат гадоў таму, я зредку вырывалася са сваёй Ангарской у цэнтры, шпацируючы з сяброўкамі дзе-небудзь калі цырку ці ўздоўж Свіслачы на Нямізе, задавалася пытаннем: «Ну што тут можна ўбачыць?» Сяброўкі заўсёды мяне падтрымлівали: «Сапраўды, што тут рабіць турысты?» Мы сыходзілі на тым, што нам выпала нарадзіцца ў самым звычайному ды непрыкметным горадзе, і адпраўляліся на Купалаўскую, каб праз паўгадзіны кінуцца ў абдымкі роднага Заводскага раёну.

Але нягледзячы на гэтыя юнацка-неасэнсаваны разваражанні мушу прызнацца: Мінск я заўсёды любіла той неусвядамляльна-пяшчотнай любоўю, у якой захлынаешся пад грукат колаў цягніка, што імчыць цябе праз дажджлівую раніцу на Цэнтральны чыгуначны вакзал.

Атрымаўшы ў падарунак фатаальбом Артура Клінава «Горад СОНца», я прысыціла наступны дзень падарожжу па родным горадзе. Гучыць дзіўна, але факт: мінчуки ведаюць свой гораднашматгорад за правінцыялаў ці замежнікаў. Дык вось. Кінула я ў кайстру фатальбом і здымач і выправілася ў запіты сонцам цэнтра, да Палаца Рэспублікі (ці па-тутэйшаму Саркафагу), які стаўся першым адлюстраваным будынкам у альбоме.

Проект гарманічнага грамадства

Першы раман Артура Клінава з'яўляецца працягам «візуальнай паэмы пра Мінск». Прагледзець альбом ды не прачытаць кнігу — справа няўдзячна: пры такім раскладзе не атрымліваеш стадасоткавага задавальнення ад спасціжэння таямніцай (а часцяком і фактаў даўно вядомых, але інтэрпрэтаваных па-новаму) такога роднага і такога дасюль незнамага гораду. Ад гэтай пэўнай таемніцай, у якую заглыбліе нас «Малая падарожная кніжка», Мінск набывае асаўлівы шарм і прыцягальнасць. Ён паўстае «простым і загадковым, як чорны квадрат Казіміра Малевіча».

Раман гэты — сумесь падарожнай кніжкі, успамінаў ды філасофскіх разважанняў.

Галоўным пытненнем, што хваливалася аўтара, стала пытанне Шчасця («...калі Шчасце ўсё ж такі ёсьць, то яго адчуванне занадта індывідуальнае, каб паддлягаць якому-колечы абстрактнаму аба-гульненню»). Далей на арэон выступае Яе Вялікасць Утопія, якой, па-сутнасці, і з'яўляецца ідэя пабудовы Краіны Шчасця (у гісторычным кантэксце — СССР) ды і, па вялікім рахунку, існавання Гораду Сонца (у кантэксце сучасным — Мінску). Формула шчасця паводле Утопіі выглядае так: Багацце, Задавальненне, Уладанне, Унутраная ды Сацыяльная Гармонія, Каханне, Любоў да Бога. І ўсё гэта — «у адным праекце гарманічнага грамадства — Гораду Сонца». Калі палічым гэту формулу за парадыгму, то, адпаведна, ядром станеца Багацце. Каханне ды любоў да Бога сціпла адсунутыя на апошнія месцы: іх называюць, мяркуючы па ўсім, не авалязковая. Прыйдым заможцце: Любові да Чалавека месцаў формуле так званага «Шчасця» не знайшлося.

Што да Утопіі, то аўтар падбязна разглядае гэтыя панятак у дачыненні да роднага гораду. Абапіраючыся на аднайменны раман Томаса Мора, Артур Клінавіч стварае сваю сістэму каардынат, у якіх спалучаючыся ды сусідуючы ў адной прасторы пад імем Горад Сонца (СОНца) Метафізік, Моц, Мудрасць ды Любоў. Толькі Любоў да чаго (каго)? Мудрасць ды Моц у чым (кім)? Патлумачу словамі самога Клінавіч: «Тое, што Горад Сонца ўвабоўшы менавіта ў Мінску, не было выпадковым капрызам гісторыі. Горад, чый лёс пачаўся з могілак — з Нямігі крывавых берагоў, — сам зрабіўся месцам памерлых гарадоў. Ці магло быць лепшым месца для пабудовы Гораду Сонца — Утопіі, Вострава, якога няма, населенага Народам, якога няма, у Горадзе, якога няма?» Ці магло — запытваемся ў сябе і пагаджаемся з аўтарам: не, не магло.

«Ідэальны Горад Утопіі павінен мець аднаго Аўтара, Вялікага Архітэктара, Дырыжора. Імя гэтага Архітэктара — Дыктатура». Жаданне стварэння такой Утопіі Артур Клінавіч тлумачыць прости: «Ніводзін народ, які жыве ў не-Справядлівасці і не-Шчасці, не будзе пазбаўлены мары ажыццяўці Горад Сонца». Пра нас? Несумненна. І далей: «Грамадства Шчасця — усяго толькі салодкі Сон». Дыў рэцэпт Ідэальнага грамадства не такі ўжо і складаны: яно магчымае, «калі Сон стане мацнейшым за Рэальнасць». Чытаю гэтыя радкі ды разважаю: так то яно так, але ж, як пісала Людміла Рублеўская: «Каханне — сон. І я могу прачнунца». Тое самае і са Шчасцем. Аднойчы спадарыня Рэальнасць бахнє па галаве чарговым сюжэтам БТ — іпозіціі і знікніць ураз.

Не больш за кіло ў адны руکі!

Горад у рамане раскрываецца ў некалькіх кантэкстах: гістарычным, архітэктурным, сучасным.

«Я нарадзіўся ў Сонечным Горадзе Мрояў, дзе паўсталі два Гарады — Грамадства Шчасця, у якое верылі, ды сам Горад». Узгадваеца песня N.R.M. «Менск — Мінск». Вось і атрымліваеца, што тое, у што верылі ды на што спадзяюся і зараз — Менск, а тое, што маем («сам Горад») — Мінск.

Першым успамінам Артура Клінавіч пра Горад Сонца стала «вілізная бетонная сцяна, на якую я спрабую залезіц...» Вось такой сцяной, дакладней сценамі, якімі маленькаму Артуру ўбачыліся прыступкі лесвіцы, падаючыя мне тыя перашкоды, якія некалькі стагоддзя замінаюць нам здзеянісць сваю спрадвечную мару — «з пансікіх выпутаща путь». Тэма не новая для белліту, але, на жаль, дужа актуальная. З гэтага не паспрачаешся, часам ад гэтага не сыдзеш ды не збяжыш.

Мне шчыра шкада тых пачаткоўцаў, якія лічачы сваім авалязкамі колькі твораў прысыціццаў тэме занядбаных беларусаў, якім то з Захаду хвост прыщінцу, то з Усходу паветра перакрынцы. Своесаблівая даніна павагі атрымліваеца. Так бы мовіць, ахвяра на алтар донай літаратуры. Няўжо так цяжка (ці праста ляпнота, што больш выглядае на праўду) вынайскі свой, адрозны ад усіх способаў, маслацакі прыём, тэму, праз якія перадаць не становішча Беларусі, якое даўно атісане-пераатісане, а сваё суб'ектыўнае бачанне гэтага стану?

Артура Клінавіч пачаткоўцамі ніяк не назавеш, але раман гэты — ягоны першы літаратурны дзіцёнак. Вельмі абнадзеіла мянется, што ён не паглыбляеца ў «пашкадуйце нас, бедных, няшчасных беларусаў», а распавядае пра «народ, які перажыў многія стагоддзі няволі» з вышыні чалавека, які живе сённяшнім днём, паказвае сучаснікам сваё бачанне-адчуванне падзеяў гэтага дня. Прыйдым робіць гэта проста і з гумарам.

А звяроты да гісторыі, якіх досыць шмат у рамане, толькі для того, каб дапамагчы нам зразумець пэўныя моманты, якія патлумачыць падзеямі дня сённяшняга немагчыма. Кожная ўзгаданая эпоха — штрых да партрэту Горада Сонца. Пра нас? Несумненна. І далей: «Грамадства Шчасця — усяго толькі салодкі Сон».

«Грамадства Шчасця — усяго толькі салодкі Сон». Дыў рэцэпт Ідэальнага грамадства не такі ўжо і складаны: яно магчымае, «калі Сон стане мацнейшым за Рэальнасць». Чытаю гэтыя радкі ды разважаю: так то яно так, але ж, як пісала Людміла Рублеўская: «Каханне — сон. І я могу прачнунца».

«Тытанік, што раскінуўся ад мора да мора, ішоў на дно, маючы ў сваім целе дзевяць прабоінаў — дзевяць вялікіх войнаў, адна з якіх была смяротнай» (пра Рэч Паспалітую).

«Народ, які перажыў многія стагоддзі няволі, з жарсцю жадаў яе» (пра Расейскую імперию).

«У майі дзяцінстве ў Горадзе Сонца Бога ўжо не было. Калі я пытала выхавацельку ў дзіцячым садку: «Чаму яго няма?» яна адказвала мне проста: «Гагарын лётадзей у космас, але Бога там не бачыў». «Імперыя працягвала вычыніцца

— далеко не единственное место, где в Беларуси в годы сталинских репрессий расстреливали и захоранивали людей. Об остальных мы просто не знаем, а точнее — предпочитаем не знать».

Голос крыві

Напрыканцы раману Артур Клінавіч вырываеца-такі за межы сонечнага Гораду і мы трапляем... у Вільню, настолькі беларускі горад, што там усіх літоўцаў лічыць за замежнікаў. Калі мы з сябрами шпациравалі па заалітай сонцам Вільні, ён сказаў: «Ведаеш, Ася, не пакідае мяне адна думка: усё ж такі добра, што Вільня засталася за Літвой пасля 1939-га, а то...» Ён меў рацью: ездзілі б мы зараз не ў прасякнутую сапраўдным беларускім духам Вільню, а ў жоўта-шэры горад саўковай забудовы.

Думаю, спадар Клінавіч з намі пагадзіўся б, бо апісанне старых гравюраў Мінску ім падаеца так: «На іх красаваўся вельмі ўсходнімістичнікі горад, па стылі шмат у чым падобны да Вільні...» А пасля гаспадарання Саветаў: «Гэты горад быў іншы, такі не-падобны да Гораду Сонца». Я пакахаў Вільню адразу, з першага ўзораў, — признаеца Клінавіч. Маю цвёрдую ўпэўненасць, што закохана ўсе ў ёе ўсіх шчырьцах беларусы. Гэта наш Горад. Гэта наша Вільня. Зрэшты, апісваць гэты горад — справа няўдзячная. Каб яго зразумець, трэба на сабе адчуць ягоны подых, пачуць «голос крыві» ды «цішыню спрадвечных муроў».

Калі б я пісала не рэцензію, а сцэнар, калі б май інструментам быў не папера, што «усё вытрымае», а кіно, якое вытрымае ўсё і яшчэ больш, я замест эпілогу зняла б такі кадр: маленькіх хлопчыкі пераадольвае чарговую прыступку, якая падаеца яму сцінай. Пераадольвае са шчаслівай усмешкай шчаслівага маленікага наслеўніка шчаслівага Гораду Сонца. Магчыма, колісъ ён напіша: «Ці быў я шчаслівы ў Краіне Утопія? Мусіць, так. Да той пары, пакуль я верыў у яе». Але гэта будзе зусім іншая гісторыя.

► КНІГАРНЯ

«ЗОРЫ НАД ЗАЛЬВЯНКАЙ» БЕЗ ЛАРЫСЫ ГЕНЮШ

Сяргей Чыгрын

У Слонімскай друкарні пабачыў свет паэтычны зборнік «Зоры над Зальвянкай», куды ўвайшлі вершы паэтаў краю. Такое выданне з'явілася ўпершыню, і яно прымеркавана да 750-годдзя Зэльвы.

Я не хацеў пра гэтых зборнікі нідзе згадваць, але ж убачыў яго — і душа не вытрымала. Тым больш што меў да гэтай кніжкі непасрэднае дачыненне. А справа вось у чым.

Гэты зборнік складаў настаўнік з Дзярэчына Пятро Мікалаевіч Марціноўскі, які з 1977 года кіраваў зэльвенскім літаратурным аб'яднаннем «Зоры над Зальвянкай». У 2004 годзе ён цяжка захвараў і перадаў рукапіс кніжкі мне: «Сяргей, я даводзіўся з фундатарамі, таму даводзіў кніжку да ладу і выдавай. Можаш дапоўніць яе вершамі новых маладых аўтараў». Я зрабіў усё, як казаў Пятро Мікалаевіч. У 2006 годзе яго не стала. Гэта была вялікая страта для ўсіх літаратурных Зэльвенчын. Прайшло два гады пасля яго смерці, а кніжка так і не выйшла з друку. «Няма грошай», — сказали фундатары. А Пятро Марціноўскі так хацеў патрымаць кніжку ў руках, парадаваць тых, каго ён чытаў, друкаваў на старон-

ках зэльвенскай газеты «Праца», даваў дарогу ў літаратурнае жыццё, з кім шчыра сябраваў.

Пётр Марціноўскі ўсё жыццё пражыў у глыбінцы, але ніколі не староў душою, не заставаўся ў баку ад падзеі. Калі надараўся вольны час — ён ехаў у Мінск, Горадню, удзельнічаў у рэспубліканскіх і абласных літаратурна-мастацкіх мерапрыемствах. Быў дэлегатам першага, другога, трэцяга, чацвёртага з'ездаў Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, абраўся сябрам Рэспубліканскай рады ТБМ. Літаратура і педагогіка ўсё жыццё крохмы з ім побач. Ды і сам пры жыцці выдаў дзве невялікія кніжачкі: «У нагу з часам» (1986) — пра педагогічны вопыт Дзярэчынскай сярэдняй школы і «Наша Лорка» (2002) — кнігу ўспамінаў пра Ларысы Генюш, з якою сябраваў.

Справу Пятра Марціноўскага на Зэльвеншчыне вырашыла працягваць Яніна Шматко — адукаваная, шчырая жанчына, якая вельмі добра абазнаная ў літаратуре. У зэльвенскай раёнцы пачалі, як і пры Марціноўскім, рэгулярна выхадзіць літаратурныя старонкі, рэпартажы з літаратурных сустэреч і вечароў, якія на Зэльвеншчыне арганізуваюцца сама спадарыня Шматко. Неяк пры сустэречы пагутарыў з ёю, каб яна звярнулася ў Зэльвенскі райвыканкам, а раптам яго супрацоўнікі дапамогуць выдаць гэты зборнік пазіці, тым больш

што ёсьць нагода — юбілей Зэльвы. І ў Зэльвенскім райвыканкаме пагадзіліся. Я перадаў падрыхтаваны зборнік пазіці Яніне Шматко, а тая — у райвыканкам.

Прайшоў пэўны час, і да мяне дайшлі чуткі, што паэтычны зборнік «Зоры над Зальвянкай» у Зэльвенскім райвыканкаме пасвоіму «скарожылі», як пісала Ларыса Генюш. Пасля гэтага я па телефоне даводзіўся аб сустэречы з намеснікам старшыні Зэльвенскага райвыканкама Валянцінам Семянякам, які, дарэчы, сам піша добрыя вершы на роднай мове, і падборка якога таксама надрукавана ў гэтым зборніку, і паехаў у Зэльву. Падчас гутаркі Валянцін Міхайлавіч сказаў мне, што зборнік да юбілею Зэльвы з'яўіца ў друку, але без вершаў Ларысы Генюш. «Валянцін Міхайлавіч, — кажу яму, — які можа быць зэльвенскі паэтычны зборнік без Ларысы Генюш? Ды і Пятро Марціноўскі яго складаў. Гэта будзе непавага ў адносінах да вялікай беларускай паэзіі і Пятра Мікалаевіча. Так рабіць нельга...»

Але зборнік вершаў выйшаў з друку без Ларысы Генюш. Мала таго, нават з уступнага слова, якое да зборніка напісаў Пятро Марціноўскі, выкінулу радкі пра паэтку, і яна нідзе не згадваецца. Да гэтага зборніка я напісаў добрыя слова-згадкі і пра самога Пятра Мікалаевіча. Але і гэты артыкул не ўвайшоў у кнігу. Скарожылі...

▼ НАВІНЫ КУЛЬТУРЫ

ДНІ ПОЛЬСКАГА КІНО

3 26 па 30 лістапада ў сталічным кінатэатры «Цэнтральны» пройдуць Дні польскага кіно, арганізаваныя пры падтрымцы Польскага інстытута ў Мінску. Пачатак усіх паказаў у 18.30.

Як паведаміў каардынатор праектаў Польскага інстытута Ігар Блінкоў, мэта мерапрыемства — азнаміць беларускага гледача з навінкамі польскага кінематографа. Паводле яго слоў, героі ўсіх фільмаў — маладыя людзі 20–30 гадоў, якім даводзіцца зрабіць нялёгкі маральны выбар.

26 лістапада дэманстраваліся анімацыйныя фільмы: «Сола на цапіне» рэжысёра Ежы Каліны, «Пакорлівая» (Пётр Думаля), «Велагонкі» (Марэк Серафінскі), «Настройка інструментаў» (Ежы Куця), «Ichthys» (Марэк Скрабецкі), «Каракас» (Анна Бляшчык), «Пеци і воўк» (Сюзі Тэмплетан).

27 лістапада — фільм Ежы Штура «Надвор’е на заўтра». Фільм удастоены Гран-пры міжнароднага кінафестывалю «Залаты рыцар» у Чэлабінску ў 2005 годзе і іншых узнагарод на нацыянальных кінафестывалях.

28 лістапада — фільм гэтага ж рэжысёра «Карагод». Фільм распавядае пра студэнта Бартэка, які прывык дзеля сваіх мэтай маніпуляваць людзьмі. Нечаканае здарэнне прымушае яго зразумець, як важна чалавеку мець маральныя крытэрыі і ідэалы.

29 лістапада — паказ фільма Анджэя Севярыны «Хто ніколі не жыў». Карціна — пра незвычайнага ксандза Яна, які лёгка знаходзіць агульную мову з цяжкай моладдзю і наркаманамі. Нечаканае Ян даведваецца, што ў яго СНІД.

30 лістапада гледачы ўбачаць фільм Лукаша Палкоўскага «Рэзервацыя». Фільм пачынаецца з пераезду фатографа Марціна Вілчынскага ў даваенны дом. Па прапанове гаспадара фатограф здымаете на фотакамеру дом і яго жыльцу. Захапіўшыся фатаграфаваннем, Марцін адкрывае іншы свет, у які паступова апускаецца.

МІЖНАРОДНЫ КОНКУРС МАЛЮНКА

3 18 лістапада па 12 снежня ў Мінску праходзіць II Міжнародны конкурс дзіцячага малюнка «Сябруюць дзецы на планеце». Арганізатарамі конкурсу выступаюць Міністэрства адукацыі Беларусі і Нацыянальны цэнтр мастацкай творчасці дзяцей і моладзі.

Як паведамляе прэс-служба Мінадукацыі, у творчым спаборніцтве бяруць удзел канкурсанты з 12 краін: Кыргызстана, Арменіі, Азербайджана, Малдовы, Украіны, Туркменістана, Таджыкістана, Латвіі, Літві, Беларусі, Расіі, Балгарыі. Усяго на конкурс было прыслана больш за 1500 дзіцячых работ.

Лепшыя з іх выстаўлены ў Нацыянальным цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі. У экспазіцыю ўвайшлі 392 жывапісныя і графічныя работы дзяцей ад 5 да 16 гадоў. Тэматыка твораў разнастайная — гэта сям'я, захапленні, сябры, гісторыя, культура, традыцыі, прырода родных краін аўтараў малюнкаў.

Выставка арганізавана ў мэтах развіцця міжнароднага супрацоўніцтва і паразумення паміж юнымі талентамі розных краін, развіцця дзіцячай творчасці і пошуку новых талентаў, гаворыцца ў паведамленні прэс-службы.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ МЕМУАРУ

23 лістапада ў мінскім Чырвоным касцёле (касцёле святых Сымона і Алены) адбылася прэзентацыя мемуараў паэтэсі Дануты Бічэль «Хадзі на мой голас» — другой кнігі серыі «Гарадзенская бібліятэка», што выдаецца пад патранатам аднаго з лідэраў дэмакратычных сіл Беларусі Аляксандра Мілінкевіча.

У 330-старонковаве выданне, ілюстраванае 32 фатаграфіямі з асабістага архіву паэткі, увайшлі эсэ пра Уладзіслава Чарняўскага, вядомых пісьменнікаў Васіля Быкова і Аляксандра Карпюка, Ларысы Генюш і Зоську Верас, Анатоля Сыса і Крысціну Лялько, Янку Купалу

і Максіма Багдановіча, Уладзіміра Караткевіча і Янку Брыля, Часлава Мілаша, Элізу Ажэшку і Наталлю Арсеневу.

Як зазначыла рэдактар рымска-каталіцкага штоквартальніка «Наша вера» К. Лялько, большасць эсэ, што увайшлі ў кнігу, раней былі апублікаваны ў часопісе. Паводле яе слоў, мемуары, напісаныя з любою на мяжы пазіціі і прозы, уражаютве сваімі шчырасцю. Лялько лічыць, што кніга «застанецца ў гісторыі беларускай літаратуры як сведчанне часу і душы Дануты Бічэль, застаницца вобразы яе герояў, уся Заходняя Беларусь са сваімі рэаліямі, застаницца Біскупцы пазітэс з яе свялкімі і суседзямі».

Доктар філалагічных навук Арсен Ліс назваў гэту «незвычайнай» кнігу зборам «жывых успамінаў пра перажытае, пра час, пра сябе і людзей, з якімі сустракалася паэтка», — чалавек з грамадзянскай пазіцыяй. Паводле яго слоў, «з талентам ад Бога», Данута Бічэль «глыбока, з болем і сумам кажа пра людзей і зямлю нашу, перажытае нашымі продкамі, пра беларускую гісторыю». Як зазначыў вучоны, кніга напоўнена хрысціянскай верай паэткі, якая, паводле яе слоў, імкненца «ператварыць свой зямны час у любоў».

Першая кніга «Гарадзенской бібліятэкі» — манаграфія доктара гісторычных навук Юрыя Гардзеева «Магдэбургская Гародня» — выйшла вясной гэтага года. У серыі рыхтуеца да выдання кніга Аляксандра Карпюка «Развітанне з ілюзіямі» і зборнік невядомых старонак беларускага нацыянальнага руху «Небыцца не існуе».

Паводле БелаПАН